Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

№ 190 (3388) ЧОРШАНБА 17 АВГУСТ 1977 й.
Газета 1966 йил 1 январдан чиқа бошлади
Баҳоси 2 тийин.

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

• *Мажбуриятлар изидан*

ШИОРИМИЗ: ҚОЛОҚЛАРСИЗ ИШЛАШ

1977 йил учун Киров ва Собир Раҳимов районларининг меҳнатчилари имзолаган ўзаро социалистик мусобақа шартномаси ҳақиқатан икки район коллективларининг бирмунча юқори хўжалик-иқтисодий кўрсаткичларга эришишида асосий восита бўлиб қолди. Район индустрияларининг иш якунлари, етти ойликда қўлга киритилган муваффақиятлар бундан далолат бериб турибди.

Саноат ходимлари январь—июль ойлари халқ хўжалик топшириқларини муддатидан илгари бажариб, пландан ташқари 9,7 миллион сўмликдан зиёд маҳсулот реализация қилдилар. Бундай муваффақиятларга қандай эришилди? Меҳнат коллективларининг ўзаро беллашуви самараси қандай бўляпти? Биз газетанинг иккинчи саҳифасида бу ҳақда батафсил ҳикоя қиламиз. Шу билан бирга анъанага биноан районлар мусобақаси якунларини берамиз.

Сўнгра Ҳамза ва Куйбишев, Октябрь ва Чилонзор, Ленин, Фрунзе ва Сергели районлари меҳнат коллективларининг мусобақа якунлари ҳақида ҳикоя қиламиз.

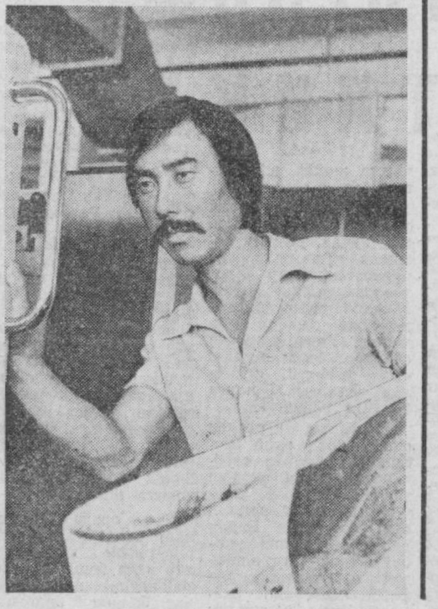

Илғор ишчи Валентин Ким бир неча йиллардан бери Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг нашриётида самарали меҳнат қилиб келади. Пешқадам ишчи беш йиллик топшириқни уч ярим йилда бажаришга аҳд қилган.

СУРАТДА: печатник В. Кимни иш пайтида кўриб турибсиз.

САККИЗ ОЙЛИК ТОПШИРИҚ БАЖАРИЛДИ

Бугун

Киров районидаги тўқимачилик-галантерея фабрикасининг меҳнат аҳли юбилей йилининг саккиз ойлик топшириғини муддатидан илгари ошириб адо этганлиги тўғрисида ғалаба рапортини берди.

Йил бошидан буён 2 миллион 115 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди. Корхонада тайёрланаётган 35 хил маҳсулотнинг 5 таси шу йил ўзлаштирилган.

Корхонада 1979 йил ҳисобига маҳсулот ишлаб чиқараётган ишчилар кўп. Т. Маннонов, Г. Сморгунов, Б. Абдуллаевалар шулар жумласидандир.

Корхона коллективининг аҳди йиллик топшириқни 7 ноябрь байрамигача адо этишдир.

ЯНГИ МАССИВ ЧИРОЙИ

Ленин районидаги Ўзбекистон ССР 50 йиллиги номли массив йил сайин ўз чиройини очиб бормоқда. Бу ерда кейинги пайтларда бир неча тўққиз қаватли уйлар бунёд этилди.

Бугун

Тошкент уйсозлик комбинатининг 2-қурилиш бошқармасидаги Николай Ванин бошлиқ коммунистик меҳнат бригадасининг коллективи яна бир тўққиз қаватли бинонинг пойдеворида темир бетон конструкцияларини монтаж қилишга киришди. Бу бино 54 оилага мўлжалланган бўлиб, унинг олдида озиқ-овқат магазини ҳам бўлади.

«КАМЮ» типидаги бу серияли уйлар авалгиларига қараганда ўзининг кўркамлиги ва такомиллашганлиги билан ажралиб туради. Бинонинг олд томони манзарали безаклар билан пардозланади. Квартираларнинг хоналари бирмунча кенгайтирилган.

Бунёдкорлар янги объектда иш суръатини жадаллаштириб, кундалик топшириқни 125—130 процент қилиб бажаришга эришмоқдалар.

ЮБИЛЕЙ 60 ВАХТАСИДА

Меҳнат зафарларимиз— шонли Октябрга!

• Беш йиллик одимлари

ПЛАНГА ҚЎШИМЧА МАҲСУЛОТ

Шаҳар маҳаллий саноат бошқармасига қарашли тўқимачилик-галантерея фабрикаси коллективи шу кунга қадар икки миллион 250 минг сўмлик саноат маҳсулоти ишлаб чиқариб,

Бугун

юбилей йилининг саккиз ойлик планини муддатидан илгари бажарганлиги ҳақида рапорт берди.

Корхона коллективи бундай ютуққа ишлаб чиқаришга янги техника ва технологияни жорий этиш, ички резервлардан унумли фойдаланиш ва социалистик мусобақани кенг қулоч ёйдирганлиги туфайли эришди. Иккинчи кварталда Киров район партия комитети, район Совети ижроия комитети таъсис этган кўчма Қизил байроқни олишга сазовор бўлган бу илғор коллектив ўз имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, ой охирига қадар яна планга қўшимча 190 минг сўмлик маҳсулот реализация қилишга аҳд қилди.

Тошкент трактор заводи коллективи юбилей йили шарафига оширилган мажбуриятлар қабул қилиб ишлаяпти.

СУРАТДА: корхонанинг бош йиғув цехи.

МУСОБАҚА ҒОЛИБИ

«Ташкенткабель» заводининг коллективи ўнинчи беш йилликнинг иккинчи йили иккинчи квартали якунларига кўра ва Бутуниттифоқ социалистик мусобақасида актив қатнашганлиги учун СССР Электртехника саноати министрлиги ва электртехника саноати ишчилари касаба союзлари Марказий Комитетининг кўчма Қизил байроғи билан тақдирланди. Корхона меҳнатчилари ярим йиллик топшириқни юқори кўрсаткичлар билан адо этиб, планга қўшимча 1 миллион 274 минг сўмлик маҳсулот реализация қилганликлари учун ана шундай ютуққа эришдилар.

Ҳозирги пайтда корхонада ишлаб чиқарилаётган маҳсулотнинг 42 процентига беш қиррали тамға —Давлат Сифат белгиси босилмоқда.

▲ ЎҚУВ ЙИЛИ ТАРАДДУДИ

ҲАММА ШАРОИТ МУҲАЙЁ

Бугун

Киров районидаги ўрта мактабларда СССРнинг янги Конституцияси лойиҳасига бағишлаб йиғилишлар ўтказилди. Уларда сўзга чиққан педагоглар лойиҳанинг ҳар бир моддасини маъқуллаш билан бирга ўзларининг фикрларини ҳам киритдилар.

Педагоглар бу йиғилишларда партия ва ҳукуматимизнинг халқ маорифи учун қилаётган ғамхўрлиги ҳақида ёрқин мисоллар келтирдилар. Районда янги ўқув йилига ҳар томонлама пухта тайёргарлик кўрилди. 28 та кундузги, 4 та кечки мактабда ремонт ишлари тугалланди. Капитал ремонти ишларини олиб боришда Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартияси 50 йиллиги номли «Малика» трикотаж ишлаб чиқариш бирлашмалари, асбобсозлик заводи маъмурияти яқиндан ёрдам беришди.

Ҳамшаҳарлар сизлар учун

АҲОЛИГА ҚУЛАЙЛИК

Жаҳон Обидова кўчасида йўл ўтказгич қурилаётганлиги туфайли ўтган йили 19, 81, 73 ва 47-автобусларнинг маршрутига бир қатор ўзгаришлар киритилган эди. Катта кўприк ишга туширилиши муносабати билан шанба кунидан бошлаб Высоковольт массиви — Краснопресненская кўчаси ва Уруғчилик институтларидан Революция хиёбонига қатновчи 19, 47, 81-в шунингдек Трактор заводини Юнусобод массиви билан боғловчи 73-автобуслар одатдагича қатнай бошлади.

Вақтинча экскаватор заводи орқали қатнаётган 10-маршрутли такси ҳам Революция хиёбони ва Тошкент қишлоқ хўжалиги институти ўртасида «Ўзбексельмаш» заводи орқали одатдагича қатнай бошлади. Янги кўприкдан автотранспортлар ўта бошлаши билан Киров ва Куйбишев районлари аҳолисига катта қулайлик яратилди. Улар эндиликда поезднинг ўтишини ва шлагбаум очилишини кутиб турмайдиган бўлдилар.

• *«Ўроқ ва Болға» иттифоқи*

МЕХАНИЗАТОРЛИК МАКТАБИ

«Ташсельмаш» заводи мамлакатимиз пахтачилиги учун «зангори кема» машиналарини ишлаб чиқариш билан бирга уларни моҳирлик билан бошқарадиган механик ҳайдовчилар тажриба мактаби ҳамдир.

Корхонада бир неча йилдан буён ишлаб турган механизаторлик малака ошириш мактабида Ўзбекистон, Тожикистон, Қирғизистон, Туркманистон, Қозоғистон ва Озарбайжон республикаларининг беш мингга яқин механизатори маҳоратини оширди.

Бугун

ана шу курсда бу йилги ўқишлар ниҳоясига етди. Сурхондарё, Қашқадарё, Бухоро, Фарғона, Наманган областларининг механизаторлари пахта йиғим-терими олдидан техника ютуқлари билан батафсил танишиб ўз хўжаликларига йўл олдилар.

Корхонадаги механизаторлик мактабида бу йил 200 га яқин киши ўқиди.

Тамара Максутова абразив комбинатининг энг илғор ишчиларидан ҳисобланади. Пешқадам ишчи кунлик нормасини 130 процент адо этиб, ўз ҳамкасбларига намуна бўлмоқда.

МУДДАТИДАН ИЛГАРИ

Ҳамза районининг илғор саноат корхоналаридан бири —ёғ-мой комбинати коллективи

Бугун

корхонани капитал ремонт қилишни бошлади.

Коллективнинг А. Савицкий, В. Александров, С. Ғафуров бошлиқ слесарлар бригадалари ремонт ишларини планда белгиланганидан икки кун илгари сифатли қилиб тугаллаш ташаббуси билан чиқишган эди. Уларнинг бу ватанпарварлик ташаббусини комбинатнинг барча коллективлари қўллаб-қувватлашди.

Сув омбори йўли

Бугун

«Узгипроводхоз» лойиҳалаш институтининг мутахассислари Бухоро областида бунёд этилаётган Шўркул сув омбори учун хўжалик йўлларининг техник лойиҳаси устидаги ишларини тугатдилар.

Автомобиль йўлсозлари икки ой давомида сув омборининг «коса»сига етиб борадиган асосий участкаларнинг ҳужжатларини ишлаб чиқдилар. Бу йўлларнинг узунлиги 25 километрдир.

Пойтахтимизнинг бир куни

Барча резервлар—ишлаб чиқаришга

БОШ ОМИЛ

РЕПОРТАЖ

ЗАВОД дарвозасидан ичкарига кирган киши ўзини ажиб бир хиёбонга киргандек ҳис этади. Қуёш нурида товланиб турган серфайз дарахтлар цех биноларини яшириб турибди. Шаффоф сувни пуркаётган фавворалар ҳар қандай кишининг баҳри-дилини очади. Шунинг учун бўлса керак, ҳар тонг ишчилар бу ердан зўр кайфият билан цехларга кириб кетадилар. Пештоқига 10-цех деб ёзиб қўйилган бинога яқинлашдик. Дарвоза олдида бир неча киши машинадан станокни туширишяпти.

— Германия Демократик Республикасидан келтирилган, — дея тушунтира бошлади ҳамроҳим, бош технолог С. Котов, — бу станок редуктор корпусининг деталларини силлиқлашда қўл келади. Бундай станоклардан учтасини олиб ўрнатяпмиз. Ҳозирда заводда жами 41 та механизациялашган поток линия ишлаб турибди. Жумладан, биргина транспорт конвейеридан бир йилда 20 минг сўм фойда кўрилади. Хуллас, янги техника ва технологияни жорий этиш туфайли сифат ва самарадорликка эришяпмиз...

Ҳа, ҳозирги кунимизни фан-техникасиз тасаввур этиш қийин. Иқтисодий қудратимизнинг асоси, халқимиз моддий ва маънавий фаровонлиги ҳам ана шу техника шарофатидир.

Миллионларнинг бахт қомуси бўлган СССР янги Конституцияси лойиҳасида бу жуда аниқ кўрсатилган: «Давлат меҳнаткашларнинг ижодий активлигига, социалистик мусобақага, фан-техника тараққиётининг муваффақиятларига таяниб, меҳнат унумдорлигини ўстиришни, ишлаб чиқаришнинг самарадорлиги ва иш сифатини оширишни, халқ хўжалигининг узлуксиз ва мутаносиб ривожланиб боришини таъминлайди». (14-модда).

— Асосий Қонун лойиҳасини қизғин маъқуллаган агрегатчиларимиз, — дейди заводнинг янги техника бўйича катта экономисти Н. Русакова, — юбилей йилида пойтахт илғор корхоналарининг «Барча резервларни ишга солайлик» деган ташаббусини қўллаб-қувватлаб, янги техникани ишлаб чиқаришга жорий этиш ва ички резервлардан унумли фойдаланиш учун курашмоқдалар. Масалан, ярим йилликда умумий узунлиги 910 метр бўлган конвейерни ишга туширдик. Янги конвейерларни ишга тушириш натижасида 11 киши зарур жойларга ўтказилиб, 30 минг сўмлик иқтисодий фойда кўрилди.

Ҳақиқатан, илгари кўпгина иш жараёнлари қўл кучи билан бажариларди. Эндиликда агрегатларнинг қисмларини тайёрлаш, йиғиш, бўяш ишлари механизациялаш поток линияларда бажариляпти. Натижа ёмон бўлмаяпти. Меҳнат унумдорлиги ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 10,7 процент ўсиб, етти ойлик топшириқ 104 процент адо этилди.

— Коллективнинг бундай ютуққа эришувида техникани пухта эгаллаган ишчиларимизнинг ҳиссаси катта бўляпти, — дейди завод партия ташкилоти секретари И. Усмонов. — Ринат Шокиров ва Юрий Клименовлар мусобақада пешқадамлик қилишяпти.

Бугун

ҲАР ИККИ ИЛҒОР ИШЧИ 1979 ЙИЛНИНГ МАЙ ОЙИ ҲИСОБИГА ДАСТЛАБКИ ИШ БАЖАРА БОШЛАДИ. ШУНИНГДЕК, А. КУЗНЕЦОВА, К. ТЕН, Д. ҒАФУРОВ, А. СЕЛЕЗНЕВ КАБИ ПЕШҚАДАМЛАРНИНГ ҲАМ ШАХСИЙ МЕҲНАТ КАЛЕНДАРЛАРИДА 1977—78 ЙИЛЛАРНИНГ ТУРЛИ ОЙЛАРИ БОШЛАНДИ...

Цехни айланишда давом этдик. Ҳар бир участкада меҳнат кўтаринкилиги авжида. Қудратли техника инсон ақл-заковати билан буюк ишларни бажаряпти.

Заводдан қайтар эканмиз, юбилей йилида янги техникани ишлаб чиқаришга жорий этиб, 92 минг 400 сўмлик иқтисодий фойда кўриб, 44 ишчи кучини қисқартириш туфайли зарур участкаларни ишчилар билан тўлиқ таъминлаб, 1977 йил учун олган социалистик мажбуриятларини шараф билан адо этаётган агрегат заводи ишчиларига янгидан-янги зафарларга эришувига ишонч ҳосил қилдик.

К. РИХСИЕВ.

• *Маданият хроникаси*

МАРКАЗИЙ ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУЮРТМАСИ АСОСИДА

«Ўзбекфильм» киностудиясида Улуғ Октябрь революциясининг 60 йиллик байрамига бағишлаб кўплаб бадиий ленталар яратилмоқда. Телетомошабинлар эътиборига ҳавола қилинадиган ана шундай кинофильмлардан бири — атоқли ўзбек шоири, ўзбек совет адабиётининг асосчиси Ҳамза Ҳакимзода Ниёзийнинг ҳаёти ва ижодий фаолиятига бағишланади. Мазкур кўп серияли бадиий фильм сценарийсини Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, машҳур адиб Комил Яшин, кинорежиссёр Шуҳрат Аббосов ва адиб Борис Приваловлар ҳамкорликда ёзишган.

Шу кунларда «Ўзбекфильм» павильонларида бу фильм кадрлари режиссёр Шуҳрат Аббосов бошчилигидаги киносанъаткорлар томонидан суратга туширилмоқда. Фильмнинг дастлабки тўрт серияси Улуғ Октябрь революциясининг шонли байрамига қадар экранларга чиқарилади. Бу фильм марказий телевидение буюртмаси бўйича яратилмоқда.

«ҚЎҚОН ВОҚЕАСИ»

Кеча

Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофотининг лауреати, кинорежиссёр ва адиб Учқун Назаров раҳбарлигидаги ижодий группа «Қўқон воқеаси» бадиий фильмининг сўнгги кадрларини суратга туширди.

Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 60 йиллик қутлуғ айёмига аталган бу фильм тез орада марказий телевидение орқали Иттифоқ томошабинлари эътиборига ҳавола этилади.

Турли маросимлар учун

Шаҳар маиший хизмат кўрсатиш бошқармаси аҳолига кўрсатилаётган хизмат турларини кўпайтириш мақсадида бир қатор янгиликлар жорий этяпти.

Бугун

Полторацкий кўчасидаги «Ўзбекистон» маиший хизмат уйида зиёфатлар зали, пойафзалларни механизация воситасида ремонт қиладиган устахона, рангли фотостудия фойдаланишга топширилди.

Зиёфатлар залида тўй маросимлари, юбилей кечалари, дўстона меҳмонкавозлик оқшомларини ўтказиш мумкин.

Бундан ташқари Тошкент медицина институтининг уй жой шаҳарчасида ҳам ана шундай маиший хизмат уйини ишга тушириш мўлжалланмоқда.

телетайп лентасидан

БУДАПЕШТ. Венгрия Халқ Республикаси маданият министрлиги Улуғ Октябрнинг 60 йиллиги шарафига Венгрия—Совет дўстлиги жамияти билан биргаликда совет адабиётини энг яхши билганлик учун конкурс эълон қилди. Конкурс қатнашчилари совет адабиётининг тарихи ва ривожи билан, унинг энг яхши намояндалари, асарларнинг қаҳрамонлари билан боғлиқ саволларга жавоб бериши керак.

Совет адабиёти билимдонларининг конкурси Венгрияда иккинчи марта ўтказилмоқда. Биринчи конкурс Улуғ Октябрнинг 55 йиллиги арафасида ўтказилган эди. Ана шу конкурсда 100 мингдан зиёд киши қатнашди.

МАДРИД. Матбуот хабарларига кўра, шу йилнинг июнь ойида Испанияда тирикчилик қилиш 2,8 процент қимматлашди. Дастлабки олти ой мобайнида қимматчилик 13,4 процент ошди. Ҳукумат аъзолари эътироф қилиб айтганидек, мамлакат кескин иқтисодий тангликни бошидан кечирмоқда. Бу танглик мамлакат олдида турган проблемаларни ҳал этиш учун дарҳол қатъий чоралар кўришни талаб этади.

ЛАХТИ. Бу ерда совет ва фин ёшлари дўстлигининг биринчи фестивали тантанали вазиятда очилди.

Совет делегациясининг раҳбари, ВЛКСМ Марказий Комитетининг секретари А. П. Деревянко советлар мамлакати ёшлари номидан табрик нутқи сўзлади.

Фестивалнинг тантанали қисми тамом бўлганидан кейин Финляндия ҳаваскор коллективларининг иштироки билан байрам концерти бўлди.

ТОКИО. Коммунист К. Ямада Нагано префектурасидаги (Хонсю ороли) Нагано шаҳрининг мэри қилиб сайланди. У сайлов вақтида тараққийпарвар кучлар бирлашган фронтининг қўллаб-қувватлаши билан ғалаба қозонди. Бу фронтга коммунистик ва социалистик партиялар, касаба союзлари, маҳаллий демократик ташкилотлар кирган эди.

Ҳозирги вақтда Японияда 47 префектурадан 9 тасида мамлакатдаги демократик кучлар номзодини биргаликда кўрсатган губернаторлар префектура маъмуриятига бошчилик қилмоқда.

ОСАКА. Япониянинг энг йирик шаҳарларидан бири Осакада «Совет давлати 60 ёшда» номли кўргазма очилганига роппа-роса бир ой бўлди. Шу вақт давомида ўн минглаб осакаликлар ва унга яқин жойлашган шаҳарлардан келган томошабинлар Совет Иттифоқи халқлари ҳаётини ҳар томонлама очиб берувчи, уларнинг совет ҳокимияти йиллари давомида эришган ютуқларини ҳикоя қилувчи бу кўргазма экспонатлари билан танишиб чиқдилар.

Шу йилнинг баҳорида бу кўргазма Япониянинг пойтахтида очилган эди.

НИКОЗИЯ. Бу ерда махфий террористик «ЭОКА— 2» ташкилотининг ва Кипрда 1974 йил 15 июлда бўлган фашистлар исёнининг раҳбари Л. Пападапулос устидан олиб борилаётган суд тугади. Суд Л. Пападапулосни умрбод қамоқ жазосига ҳукм қилди.

БРЮССЕЛЬ. Бельгияда ишсизлар сонини «қисқартиришнинг» ажойиб усулини қўлламоқдалар, ўз билимларидан амалда фойдалана олмаётган ўқитувчиларга бошқа ишсизларга уларнинг «умумий таълим тарбияси ва маданий савиясини ошириш» мақсадида лекциялар ўқишни таклиф қилмоқдалар. Шундай қилиб, улар ҳам булар ҳам, ишсизлик учун озгина нафақа олсаларда, иш билан банд бўлар эмишлар. Маҳаллий матбуотнинг кўрсатишича, бу усул ҳокимият раҳбарларига ишсизлар сони камайди, деб эълон қилишга ва расмий рўйхатлардан қарийб 100.000 ишсизни ўчириб ташлашга имкон беради.

Пойтахт бунёдкорлари Октябрь олди зарбдор вахтасида туриб самарали меҳнат қилмоқдалар. Натижада ҳар куни кўплаб турар жой ва маданий-маиший бинолари фойдаланишга топширилмоқда.

СУРАТДА: ана шундай муҳташам биноларидан бири — Ўзбекистон ССР 50 йиллиги номли проспектда қад кўтарган янги турар жой комплекси тасвирланган. М. Нуриддинов фотолари.

ТОНГГИ ГАЗЕТАЛАРДА

● КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Л. И. Брежнев 15 август куни Қримдан Москвага қайтиб келди.

● 16 август куни Кремлда КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси ўртоқ Л. И. Брежнев Югославия Социалистик Федератив Республикасининг Президенти, Югославия Коммунистлар союзининг Раиси ўртоқ И. Броз Титога Октябрь Революцияси орденини топширди.

Мукофотни топшириш тантанали маросимида Л. И. Брежнев ва И. Броз Тито ўртоқлар нутқ сўзладилар.

● 16 август куни Тошкентда фойдали қазилмаларни қидириш ва разведка қилишнинг замонавий методлари мавзуида халқаро семинар очилди.

БИЗ — СОВЕТ ХАЛҚИМИЗ

Жангларда туғилган дўстлик

... Ва ниҳоят мағлуб бўлган Берлин узра сукунат чўкди. Тўпларнинг овози тинди. Вайрон қилинган рейхстаг устига Ғалаба қизил байроғи тикилди. Берлиннинг барча кўчаларида гитлерчилар тўда-тўда бўлиб, асирга туша бошлашди...

Биз эса хизматни давом эттирардик. Тўп ва замбаракларнинг стволлари гитлерчиларнинг самолётларидан қутулган мусаффо осмонга тўғрилаб қўйилган, ҳаво узра бизнинг қирувчи самолётларимиз учиб юрарди. Уруш ҳали тугагани йўқ эди.

Кутилмаганда «Тревога» берилди ва дарҳол биз «Эгаллаб турган маррадан Берлиннинг Жануби-Шарқий чеккасига ўтилсин» деган буйруқ олдик. Муддат жуда оз, лекин шу қисқа вақт ичида вазифани албатта бажаришимиз шарт эди.

Тўп ва замбаракларнинг олд қисмлари юк машиналарига маҳкамланди, қурол-аслаҳалар ва приборлар қандайдир бир минут ичида машина кузовига ортилди. Биз йўлга чиқдик. Артиллериячи полкимиз жуда катта тезликда белгиланган районга томон юра бошлади. Лекин йўллар торлик қилиб, техникаларнинг ҳаракатига тўсқинлик етказарди. Бизнинг полкимизни гуриллаб келаётган шуҳрат таратган танклар қувиб ўтди. Ҳар бир танкда десантчи пиёдалар бўлинмаси бор эди. Танклар ортидан мотоўқчиларнинг машиналари гизиллаб ўта бошланди. Тезлик ниҳоятда катта бўлганлиги учун тўп ва замбараклар лапанглаб борарди. Шундай катта куч қаёққа қараб кетяпти. Ахир уруш тугаяптику, душман ҳамма жойда асир тушаётган бўлса?

Аслида эса ҳали уруш тугамаган экан. Энг кучли, фақат армияда қўлланиладиган радиостанциялар чехословакиялик ватанпарварларнинг берган хабарини қабул қилишди. Унда қуйидаги сўзлар ёзилган эди: «Рус армияси, қўзғолон кўтарган Прагага ёрдамга келинг!».

Прагада қўзғолон олови авж олиб кетган. Жуда кўп азоб-уқубат чеккан қардош халқ фашистлар зулмига бардош беролмай бош кўтарди. Бироқ душман ўзининг ҳарбий-техник устунлигидан ва тактикасидан фойдаланиб, кенг район бўйлаб қаршилик кўрсатиш линиясини ташкил қилди. Кейинчалик эса у ташаббусни ўз қўлига олди. Шаҳарнинг жуда кўп районлари қамал қилиб олинди. Душман артиллерияси ватанпарварларнинг жанговар позицияларини ишдан чиқарар эди. Оғир танклар эса қадимий Праганинг гранит кўприкларини вайрон қиларди. Фақат пистолет ва автоматлар билан қуролланган қўзғолончилар фашистларнинг қудратли техникасига қарши курашишга қодир эмасди. Шаҳар кўчаларида чехословак халқининг қони яна тўкила бошлади...

Ўзининг интернационал бурчига содиқ бўлган совет армияси бош кўтарган Прагага ёрдамга шошилди.

Бу жуда узоқ масофага тез муддатда кўчиб ўтиш уруш даврида ҳали кўрилмаган ҳодиса бўлди. Етарли қуролланган армиямиз тез муддатда Прагага етиб келди. Бизнинг қисмларимиз суръатни бўшаштирмаслик мақсадида Берлинда асосий анжомларнинг бир қисмини қолдириб, фақат озиқ-овқатни ўзи билан олиб йўлга чиққанди. Улар шаҳар атрофида кучли истеҳком воситаларини бунёд этган душманнинг майда группалари билан жангга кирмасдан тўғри шаҳарнинг марказига томон йўл олди. Олдинги маррада зирхли танклар борарди.

Мана ниҳоят, Праганинг дастлабки уйлари кўзга ташлана бошлади. Улар оловда ёнарди. Бизнинг танкларимиз дарҳол ҳимоя истеҳкомларини бунёд қилган фашистларга қарши жангга кирди. Бу шундай кучли ҳужум бўлган эдики, душман энг мустаҳкам деб ҳисоблаган мудофаа камари дарҳол узилди. Шаҳарда жанг бошланиб кетди. Бу жанг беомон, жуда даҳшатли жанглардан бири бўлди. Бу ердаги ҳар бир ертўлада, ҳар бир ойнадан танклар остига гранаталар улоқтирилиши, олдинга интилиб бораётган аскарлар пулемётлар билан нишонга олиниши мумкин эди. Ана шундай қийин дамда солдатларимизга шаҳар аҳолиси ёрдам бера бошлади. Улар душманнинг ўт очиш нуқталарига бориладиган энг қисқа йўлни кўрсатишар, ўзлари қўлларига кирган қурол билан фашистлар билан яккама-якка жангга киришарди.

Тез орада Праганинг озод бўлган районларидан хушхабарлар кела бошлади. Бирин-кетин шаҳардаги энг баланд биноларнинг устида Ғалабанинг қизил байроғи кўтарила бошлади. Прага бутунлай йўқ қилиш хавфидан сақлаб қолинди...

Бу воқеани бўлганига жуда кўп йиллар ўтди. Лекин совет ва чехословак халқларининг хотирасидан қўзғолон кўтарган Прагага энг қийин пайтда ёрдамга келган Совет Армиясининг кўрсатган қаҳрамонлиги ҳеч қачон унутилмайди. Бундан бир неча йил аввал химия-фармацевтика заводимизга чехословакиядан бир группа мутахассислар келишган эди. Ўзаро суҳбат чоғида меҳмонлардан бири худди шу 1945 йилнинг май кунларидан Чехословакиянинг янги тарихи бошланди деб айтди. У ҳақ эди. Янги, озод Чехословакия социализм йўлидан дадил бормоқда. Совет халқи эса ҳамон унинг дўсти сифатида ёрдам қўлини чўзиб турибди.

Ш. УСМОНХЎЖАЕВ,
шахсий пенсионер, Улуғ Ватан урушининг ветерани. 1930 йилдан буён КПСС аъзоси.

Фурқат ва Халқлар дўстлиги проспекти бурчагида энг замонавий архитектура лойиҳаси бўйича улкан киноконцерт зали қад кўтармоқда. Бу объектни қуришда 11-«Висотстрой» қурилиш тресты 69-қурилиш бошқармасининг зарбдор пайвандчиси А. Налимов ҳам фаол иштирок этмоқда.

* * *

Ўнгдаги суратда «Малика» трикотаж бирлашмасининг тўқув цехи ишчиси Анна Гладковани кўриб турибсиз. Бу ветеран аёл Ленин ҳамда иккита «Ҳурмат белгиси» орденлари билан тақдирланган.

М. Нуриддинов фотолари.

ИЛҒОРЛАР ТАЖРИБАСИ

Ўзбекистон қийин эрийдиган ва ўтга чидамли металлар комбинатининг ишчиси Зоя Ивановна Побединская ўнинчи беш йилликнинг тўрт йили планини бажарганлиги тўғрисида рапорт берди. У ана шундай рекорд иш унумига қандай эришганлиги тўғрисида илғор тажриба мактабининг навбатдаги машғулотида гапириб берди. Бу зарбдорнинг иш усуллари кўпгина ишчиларни қизиқтирди. Чунки Побединская нормадаги 8 ўрнига айни бир вақтда 24 станокка хизмат қилмоқда.

Энг яхши ишчилар, инженерлар, техниклар билан ана шундай учрашувлар, суҳбатлар, комбинат касаба союз ташкилотининг ташаббуси билан мунтазам равишда ўтказилмоқда.

ВЕТЕРАНЛАР БИЛАН УЧРАШУВ

Болгар огороди массивининг 400 дан ортиқ аҳолиси ўз районларида истиқомат қилувчи кекса темирйўлчилар И. Ф. Зубанов ва Н. И. Никулин ва бошқалар билан учрашдилар. Ветеранлар йиғилганларга янги Совет Конституцияси лойиҳасининг афзалликлари ҳақида тушунтириб беришди.

Учрашув Ўрта Осиё темир йўли бошқармасининг «Билим» жамияти ва темирйўлчилар маданият саройи томонидан ташкил этилди.

ЙИЛЛИК ПЛАН — МУДДАТИДАН ИЛГАРИ

МАЖБУРИЯТЛАР ИЗИДАН

Киров ва Собир Раҳимов районлари мусобақаси

ШИОРИМИЗ: ҚОЛОҚЛАРСИЗ ИШЛАШ

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежневнинг «Қолоқларсиз ишлайлик» деган ташаббус билан чиққан ростовликларга йўллаган мактуби Киров ва Собир Раҳимов районлари меҳнатчиларини юксак марралар сари илҳомлантиришда асосий дастуриламал бўлди. Натижада район меҳнат коллективлари ўртасида халқ хўжалик планларини муддатидан илгари бажариш, сифатли маҳсулот ишлаб чиқариш, харидоргир буюмларни замон талабида тайёрлаш учун кураш янада қизиб кетди. Шу билан бирга коллективлар асосий ютуқлар гарови бўлган ишлаб чиқаришни янада такомиллаштиришга, фан-техника ютуқларини янада кўпроқ ишлаб чиқаришга жорий этишга қаратдилар.

Етти ойлик давлат топшириқларини ҳар икки район индустрияси 22—23 июлда уддалади. Бу эса мамлакатимиз халқ хўжалигига пландан ташқари 1,6 миллион сўмликдан зиёд саноат маҳсулотини етказиб бериш имконини берди.

Бошқа ютуқлар ҳам қувонарли: бир қатор меҳнат коллективлари 1977 йил учун қабул қилинган социалистик мажбуриятларининг асосий бандларидан бири — пландан ташқари саноат маҳсулоти реализация қилиш мажбуриятини ортиғи билан адо этдилар. «Ўртоқ» кондитер, тўқимачилик-галантерея фабрикалари, 3-босмахона (Киров райони), подшипниклар ремонти, «Геологоразведка», керамика, дурадгорлик буюмлари заводлари, 1-ёғочни қайта ишлаш, «Турист» комбинатлари, ирригация бўйича давлат махсус конструкторлик бюроси, ўн тўртинчи рельс пайвандлаш поезди, кўн-галантерея буюмлари (Собир Раҳимов райони) фабрикаси шулар жумласидандир.

Самарадорликка эришиш борасида ҳам яхши кўрсаткичларга эришилди. Масалан, тўқимачилик-галантерея фабрикаси, «Технолог» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси, чинни заводи, экскаватор ремонти ва металлни қайта ишлаб чиқариш бирлашмасининг металл-фурнитура заводлари, «Тошкент» ёғочни қайта ишлаш, тошни қайта ишлаш комбинатлари, «Главташкентстрой» нинг «Промэнерго» корхонаси ва бошқа коллективлар маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини ва реализация қилиш топшириқларини 10—30 процентга оширишни таъминладилар.

Бир қатор корхоналар меҳнатининг бир меъёрда бўлишини таъминлаб, етти ойлик план бўйича графикдан 1,5—2 ҳафта ўзиб кетдилар. Жумладан, Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллиги номли тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси, вакцина ва зардоб ишлаб чиқариш илмий-тадқиқот институти, тўқимачилик-галантерея ва кенг истеъмол буюмлари фабрикалари, 10-автомобиль ремонти заводи, «Турист» комбинати коллективлари бирмунча вақтдан ўзиб ишлашмоқда. Ирригация бўйича давлат махсус конструкторлик бюроси коллективи етти ой мобайнида йиллик топшириқни 68,5 процент ҳажмида бажариб, ҳозирги кунда календарь бўйича сентябрь ойи ҳисобига меҳнат қиляпти.

Бу ютуқлар ўз-ўзидан қўлга киритилмади. Меҳнат коллективларининг ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш учун изчил кураш олиб боришлари, мавжуд камчиликларни изчиллик билан тугатишлари, қолоқ участка ва цехларнинг илғорликка интилишлари туфайли қўлга киритилди. Шуниси қувончлики, ҳозирги кунда ҳар икки районда ҳам планни бажармаган корхоналар йўқ. Қолоқ бригадалар ва участкалар кескин камайди.

Аммо бу — барча резервлар ишга солинган деган гап эмас. Шунингдек, барча ишлаб чиқариш звенолари аниқ ва бир меъёрда ишламаяпти. Районларнинг баъзи бир корхоналарида буюмлар ишлаб чиқариш ҳажмининг асосий қисми ойнинг учинчи декадасида ишлаб чиқарилмоқда. Бу эса ишнинг бир меъёрда эмаслигини билдиради.

Тамаки, бош кийимлар фабрикалари, 9-темир-бетон буюмлари заводи ва бошқа корхоналар ўз зиммаларига олган социалистик мажбуриятларини бажара олмадилар. Асбобсозлик заводи планга қўшимча 31 минг сўмлик маданий-маиший буюмларни беролмади. Ваҳоланки, коллективнинг социалистик мажбуриятида минг сўмлик кенг истеъмол буюмлари ишлаб чиқариш белгилаб қўйилган эди.

Бу завод ярим йилликда маҳсулот таннархини 47 минг сўмликка қимматлаштириб юборди. «Промстройматериал» трестининг ёғочни қайта ишлаш комбинати бундан ҳам юқори «кўрсаткичга» — 175 минг сўмлик ортиқча ҳаражатга йўл қўйди. Якун пайтида шу маълум бўлдики, иш вақтидан унумли фойдаланилмаяпти. Масалан, Киров райони корхоналарида ҳаммаси бўлиб ярим йилликда йўқотилган иш вақти 11,4 минг киши-соатни ташкил этди. Бу эса 25 минг соат шошқич иш бажаришга олиб келди. Собир Раҳимов районида бу кўрсаткичлар яна ҳам «салмоқдор». Бу 19,6 ва 35,2 соатни ташкил этади.

Ҳар бир ишлаб чиқариш участкаларида бир хил ишлаб чиқариш меъёрини вужудга келтириш, тежамкорликка риоя қилиш, юқори сифатли буюмлар ишлаб чиқариш, кам ҳаражат қилиб, кўп маҳсулот ишлаб чиқариш — шу куннинг асосий вазифасидир.

Қолоқларсиз ишлаш ҳаракати барча комплекс тадбирларда, топшириқларнинг муваффақиятли бажарилиши учун бўлган ҳаракатда ва шунингдек, техник-иқтисодий кўрсаткичларни муваффақиятли уддалашда ўз аксини топмоғи керак.

1977 ЙИЛНИНГ ЯНВАРЬ—ИЮЛЬ ОЙЛАРИ КЎРСАТКИЧЛАРИ	Киров райони	Собир Раҳимов райони
Маҳсулот реализация қилиш бўйича планнинг бажарилиши (процентларда)	104,5	104,1
Планга қўшимча реализация қилинган маҳсулот (минг сўм ҳисобида)	5,451	4,282
Ишлаб чиқариш умумий ҳажмининг ўсиш суръати (процентларда)	106,6	107,5
Меҳнат унумдорлиги бўйича планнинг бажарилиши (процентларда)	105,7	103,0
Меҳнат унумдорлигининг ўсиш суръати ўтган йилнинг шу даврига нисбатан (процентларда)	107,0	106,0
Меҳнат унумдорлигининг ортиши ҳисобига ишлаб чиқариш ҳажмининг ўсиши (процентларда)	100,0	81,3
Товар маҳсулот таннархини арзонлаштиришдан пландан ташқари олинган фойда (минг сўм ҳисобида) 1977 йилнинг январь-июнь ойлари кўрсаткичлари	515	623
Планни бажармаган корхоналар:		
а) реализация бўйича бажарилмаган (минг сўм ҳисобида)	—	—
б) меҳнат унумдорлиги бўйича	1	3
Маданий-маиший моллар ишлаб чиқариш (планга нисбатан процент ҳисобида)	106,5	102,8
Ўтган йили шу давр билан солиштирганда маданий-маиший моллар ишлаб чиқариш суръатининг ўсиши (процент ҳисобида)	122,7	115,1
Қурилиш-монтаж ишларининг бажарилиши (марказлашган молиявий манбалар) 1977 йилнинг январь-июнь ойлари кўрсаткичлари процентларда	90,0	105,2
Фойдаланишга топширилган турар жой майдони (минг квадрат метр ҳисобида)	14,2	19,6
Турар жойни фойдаланишга топшириш планининг бажарилиши (процентларда) 1977 йилнинг январь-июнь ойлари кўрсаткичлари.	70,8	68,6

НАМАНГАН ОБЛАСТИ ЯНГИЛИКЛАРИ

Кинолекторий очилди

Учқўрғон районидаги Ленин номли совхозда кинолекторий очилди. Лекцияларнинг асосий мавзуи — советлар мамлакати олтмиш йил мобайнида босиб ўтган тарихий йўл тўғрисида ҳикоя қилиб беришди. Кинолекторий программасида бадиий ва илмий-оммабоп кинофильмлар намойиш қилиш, партия ва комсомол ветеранлари, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг илғорлари ва новаторлари билан учрашувлар кўзда тутилган.

Беш бурчакли белги билан

Наманган аграр-саноат бирлашмасининг консерва заводи конвейеридан сифат белгиси қўйилган биринчи маҳсулот 30 минг банкадан ортиқроқ ўрик жеми чиқарилди. Корхона бу йилги мавсумда олхўридан тайёрланган 120 минг банка компот чиқарадики, унинг этикеткасига ҳам фахрий беш бурчакли тамға қўйилади. Завод маҳсулотининг яна уч тури Давлат Сифат белгиси олиш учун тақдим этилган.

Областда биринчи

Тўрақўрғон районидаги «Намуна» колхозидан В. Абдуллаев бошлиқ маккажўхорикорлар бригадеси областда биринчи бўлиб юбилей йили социалистик мажбуриятни бажарганлиги тўғрисида рапорт берди. 33 гектар маккажўхоризорнинг ҳар гектаридан 123 центнер қаҳрабо дон олинди.

Бригада ўрим-йиғимни 15 иш кунида бажариб бўлди. В. Абдуллаев билан унинг ўртоқлари маккажўхоридан иккинчи ҳосил — силос учун кўкпоя олишни мўлжаллаб турибдилар. Улар гектар бошига 500 центнердан кўкпоя йиғиштириб олиш мажбуриятини қабул қилдилар.

Икки мингинчи

Наманган областида йил бошидан буён икки мингинчи радиоточка уланди. Энди марказий ва республика радиосининг, маҳаллий радионинг эшиттириш программалари ҳар куни 120 минг квартирага берилмоқда.

Уй-жой кварталлари учун сув

Наманганда учта янги водопровод линияси ишга тушди. Энди шаҳар водопроводининг узунлиги 180 километрга етди. Ҳозирги вақтда шаҳарликларнинг квартираларига ҳар куни киши бошига 300 литрдан тоза сув бериліб турибди.

(ЎзТАГ).

СУРАТДА: асбобсозлик заводи 13-цехининг бир беш йилликда икки беш йиллик шахсий топшириқларини бажаришга аҳд қилган зарбдор пармаловчиси коммунист Рихсивой Орипов.

СССР Конституциясининг лойиҳаси умумхалқ муҳокамасида

ҲАЁТИМИЗНИНГ АСОСИЙ ҚОНУНИ

БУЮК ИЖТИМОИЙ

СССР янги Конституциясининг лойиҳаси Совет ҳокимиятининг 60 йили давомида давлат тузуми соҳасида тўпланган тажрибаларини назарий жиҳатдан умумийлаштирувчи давримизнинг буюк ҳужжатидир. Унда мамлакатимизнинг ички ҳаёти ва халқаро миқёсда юз берган катта ўзгаришлар ўз ифодасини топган.

Конституция лойиҳаси кенг ижтимоий программани амалга оширишни социалистик умумхалқ давлатининг энг асосий ички функцияси сифатида биринчи планга қўйиб, СССРда соғлиқни сақлаш, социал таъминот, маиший хизмат, умумий овқатланиш ва коммунал хўжалик системасини вужудга келтириш, шунингдек фан, маданият ва санъатни планли ривожлантиришни мустаҳкамлайди.

Лойиҳада «Давлат ва шахс» деб аталган махсус боб ажратилганлиги, совет халқининг буюк ижтимоий ғалабаларини мустаҳкамлашга алоҳида ва кенг аҳамият берилганлигини кўрсатади.

Лойиҳа синовдан ўтиб, қарор топган принциплар ва миллий-давлат тузуми системасини мустаҳкамлаш билан бирга иттифоқдош республикаларнинг суверен ҳуқуқлари, уларнинг Бутуниттифоқ аҳамиятига молик ташқи сиёсат, хўжалик ва иқтисодий-маданий функцияларни амалга оширишда тенг иштирок этишларини аниқ кўрсатиб берган.

Ҳақиқатан ҳам Советлар мамлакати жуда катта муваффақиятларни қўлга киритди. Республикамиз ҳам таниб бўлмас даражада ўзгарди. Ўзбекистонда кўп тармоқли саноат вужудга келди ва у гуркираб ривожланмоқда. Ҳозир бу саноатга 1300 дан зиёд замонавий корхона уюшган. Унинг маҳсулотлари жаҳоннинг 90 мамлакатига экспорт қилинмоқда.

Қишлоқ хўжалиги ҳам тубдан ўзгарди. Ҳозир Ўзбекистон далаларида 150 мингдан зиёд трактор ва 28 минг пахта териш машинаси ишлаб турибди. Агар 1925 йилда республика 208 минг тонна пахта тайёрлаган бўлса, 1976 йилда мамлакатимизга 5 миллион 300 минг тонна «оқ олтин» армуғон этилди. Бу пахта етиштириш ва йиғиб олиш 25 марта кўпайганлигини кўрсатувчи фактдир.

СССР халқларининг қардошлик оиласида ўзбек халқининг шаклан ва мазмунан социалистик маданияти гуллаб-ривожланмоқда. Республикада 9540 умумтаълим мактаблари бўлиб, уларда 4 миллион ўқувчи таълим олмоқда. Олий ва махсус ўрта таълим ҳам муваффақиятли тараққий этиб боряпти. Ҳозир Ўзбекистонда 43 олий ўқув юрти мавжуд. Мана 30 йилдирки республикада Фанлар академияси ишлаб турибди. Унда 100 дан зиёд ҳақиқий ва мухбир аъзо фаолият кўрсатмоқда. Ўзбекистоннинг ўнлаб илмий ташкилотларида 30 мингдан зиёд ходим меҳнат қилмоқда. Уларнинг деярли ярми кандидатлик ва докторлик илмий даражасига эга бўлган кишилардир.

Ўзбекистон ССРда тарихий ривожланишнинг ўтган 60 йиллик асосий якуни бўйича иқтисодий ва маданий қолоқликка барҳам берилди ва замонавий тараққиёт чўққисига кўтарилди.

Совет халқининг СССРда социализм ғалабаси учун олиб борган курашининг ажралмас қисми бўлган миллий масала тарихда биринчи бўлиб Совет Иттифоқида узил-кесил ҳал қилинди. СССР янги Конституциясининг лойиҳасида: «...Ишчилар синфи етакчи куч бўлган совет жамиятининг социал-сиёсий бирлиги вужудга келди. Совет давлати пролетариат диктатураси вазифаларини бажариб бўлгач, умумхалқ давлатига айланди», деб ёзиб қўйилган. Ривожланган социализмга ижтимоий асоси ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар ва меҳнаткаш интеллигенциянинг бузилмас иттифоқидан иборат социалистик давлатнинг олий формаси бўлган умумхалқ давлати тўла мос келади.

Совет жамиятининг ҳозирги босқичдаги ижтимоий-синфий асосининг динамикаси қуйидаги рақамлар билан характерланади. Агар 1926 йилда ишчилар синфи мамлакат умумий аҳолисининг 12,4 процентини ташкил қилган бўлса, 1976 йилда бу кўрсаткич 61,2 процентга етди. Ҳозир колхозчиларнинг 13 процентини механизаторлар ташкил қилиши ҳам характерлидир. Бу аслида қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши индустриал ишлаб чиқаришнинг бир турига айланиб бораётганлигини кўрсатади. Совет жамиятининг ярим асрдан зиёд ривожланиш даври мобайнида интеллигенция ва хизматчиларнинг сони 5,2 процентдан 18,8 процентга кўпайди. Бу биринчидан, халқ хўжалиги ва социал-маданий қурилишга раҳбарлик қилиш органларининг тармоқлари мамлакат аҳолисининг ўсиб боришига, у шу давр мобайнида юз миллиондан зиёд кишига кўпайиб, мос ҳолда ривожланиб бораётганлигини кўрсатса, иккинчи томондан, олимлар, маданият ва санъат арбоблари сингари маънавий меҳнат билан шуғулланувчи кишилар сонининг кўпайишига олиб келган маданий революция натижасидир.

Умумхалқ давлатининг синфий моҳияти депутатлар советларининг барча звенолари составида ҳам ўз ифодасини топган. Жумладан, маҳаллий Советларга сайланган депутатларнинг 40 процентини йирик машиналар ишлаб чиқариш билан банд бўлган ишчилар ташкил қилади, 27,7 процентини эса колхозчи деҳқонлар ташкил қилади. Шундай қилиб, жамиятимизнинг асосини ташкил қилувчи ишчи ва деҳқонлар Советларда 67,7 процентни ташкил қилади, депутатларнинг 32,2 процентини эса халқ орасидан чиққан ва унинг манфаатларига хизмат қилувчи меҳнаткаш интеллигенция вакилларидир. Марксизм-ленинизм таълим берганидек, коммунизм узил-кесил ғалаба қилгунга қадар, синфий тафовутлар бутунлай йўқ бўлиб кетганга қадар, жамиятга ишчилар синфининг раҳбарлиги сақланиб қолади. Жамиятнинг илғор отряди, авангарди бўлган ишчилар синфи йирик машинасозлик индустрияси билан боғлиқ, уюшган, ташкилотчи, билимдон, интернационал синф сифатида одатдагидек ҳамон колхозчи деҳқонлар ва меҳнаткаш интеллигенцияни ўз ортидан эргаштириб бормоқда.

Ишчилар синфининг состави ҳам тубдан ўзгарди. У ҳозир ўн миллионлаб маълумотли, техник ва сиёсий жиҳатдан етук кишилардан иборат. Уларнинг меҳнати тобора инженер-техник ходимлар меҳнатига яқинлашиб бормоқда. Ишчилар синфи умумий маданиятининг юксалиши унинг активлигини ва давлатни бошқариш, экономика ва маданиятни ривожлантиришдаги ролини оширди. Ишчилар синфи ижтимоий ишлаб чиқаришда алоҳида ўрин тутади, у йирик саноат ишлаб чиқариши билан банд бўлиб, бошқа синф ва социал группаларга нисбатан кўп мамлакат моддий бойлигини яратмоқда.

Ишчилар синфи давлатга ғоявий раҳбарлик қилмоқда, бу унинг ўз олдига қўйган — жамиятимиздаги мавжуд барча синф ва социал группаларни ўз ортидан етаклаб бориб коммунизм қуриш вазифасида ҳам яққол намоён бўлади.

Барча синф ва социал группалар ишчилар синфи идеологиясини қўллаб-қувватлади ва қабул қилди, шунинг учун ҳам ишчилар синфининг идеологияси бутун совет халқининг идеологияси бўлиб қолди. Совет ҳокимияти йилларида СССРда давлат тузуми соҳасида тўпланган бой тажрибаларни умумлаштириш асосида КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг партия Марказий Комитетининг май (1977 йил) Пленумида СССР янги Конституциясининг лойиҳаси тўғрисида қилган докладида «Етук социализм қурилиб, аҳолининг барча қатламлари ишчилар синфининг ғоявий-синфий позицияларига ўтгач, пролетариат диктатураси сифатида вужудга келган давлатимиз ҳам ўсиб, умумхалқ давлатига айланди» деб илмий-асосли хулоса чиқарилди.

СССР янги Конституциясининг лойиҳасида фақат социализмнинг умумий принциплари, давлатимизнинг синфий хусусиятигина эмас, балки, шу билан бир қаторда яратувчи, қаҳрамон, коммунизм қурувчиси бўлган халқнинг социалистик турмуш тарзини ифодаловчи ривожланган социализмнинг асосий белгилари ҳам тўла акс эттирилган.

Саломатлик ҳақида суҳбатлар

Оқшомхонлардан тошкентлик И. Мусаева, О. Камолов, самарқандлик Б. Қобулова, Ш. Тошев, С. Нурмуҳамедов, наманганлик Ж. Жамолиддинов, Ж. Раҳимов ўртоқлар редакциямизга хат йўллашиб, одамнинг ранги нима учун сарғаяди, бу қандай хасталик аломати, шу ҳақда маълумот берсангиз деб сўрашибди. Шу муносабат билан мухбирларимиз Тошкент Давлат врачлар малакасини ошириш институти ички касалликлар кафедраси доценти Иннур Жўраевич Шайхов билан суҳбатлашдилар.

ГАЗЕТХОН ИЛТИМОСИ

ЎТ ЙЎЛИ ХАСТАЛИГИ ҲАҚИДА

САВОЛ:—Баъзи кишилар соппа-соғ юрадилар-да, бирдан ранглари сарғаяди. Бунда шифокорлар беморни кўриб ўт йўли касалланибди, дейишади. Иннур Жўраевич, ўт йўли хасталанишининг ранг сарғайишига қандай таъсири борлиги ҳақида гапириб берсангиз.

ЖАВОБ:— Маълумки, киши организмининг қорин бўшлиғида ошқозон, ичаклар, жигар ва қораталоқлар бор. Жигар биқинда, қобирға ёйи остида жойлашган. Унинг организм учун хизмати жуда катта ва хилма-хилдир. Ана шу вазифалардан бири ўт ишлаб чиқишдир. Бу ўт суюқлиги жигардан бир кеча-кундузда 800—1200 миллиметр миқдорда чиқади. Хўш, бу миқдордаги ўт суюқлиги қаерга боради, қаерда сақланади ва қандай вазифани бажаради?

Жигарнинг остида ўт қопи жойлашган бўлиб, унинг ҳажми 40—70 миллилитр бўлиб, 200 миллилитргача кенгая олади. Унинг кўриниши озгина чўзилган қопча бўлиб, нок ёки цилиндр формасига ўхшайди. Бу ўт қопи жигар билан диаметри 4 миллиметр бўлган ўт йўли— томири орқали бирлашган. Ана шу йўл орқали жигарда ишланган ўт моддаси оқиб келиб, ўт қопида йиғилади ва қуюқлантирилган ҳолда сақланади. Ўт қопидан ўз навбатида бу модда (сапро) диаметри каттароқ бўлган (5—10 миллиметр) ўт йўли — томир билан ўн икки бармоқли ичакка қуйилади. Шундай қилиб, жигар, ўт қопи ва ичак ўзаро боғланган бўлиб, организм учун керакли бўлган вазифани бажаради.

Ўт суюқлиги ёғ моддаларини парчалаб, ҳазм бўлишга мойил қилади, баъзи витаминлик моддаларни хазм қилдиради. ичакни харакатлантиради ва ишқорий хусусиятга эга бўлгани учун ичак бўшлиғидаги микробларни ўсишдан тўхтатади.

Демак, ўт суюқлиги хатосиз ишланиб чиқиши ва ичакка тушиб туриши организмнинг соғ-саломатлигига гаровдир. Бунинг учун жигар ўт қопи ва ичаклар ўзаро «келишган» ҳолда ишлаши керак. Баъзан у шикастланади. Бу ҳолат асабнинг бузилишидан, сапро йўлларининг ёки ичак вазифалари бузилишидан ўзгаради. Натижада киши бетобликка учрайди. Ранг сарғаяди, дармонсизлик сезилади, бош оғрий бошлайди. Бу хасталик билан кўпроқ аёллар касалланадилар.

САВОЛ: Касалликда қандай белгилар бўлади?

ЖАВОБ:— Ўт суюқлиги йўли ва қопчасининг касалланишида иштаҳа бузилиши, тил ва сезгининг ўзгариши, жиғилдон қайнаши, кўнгил айнаши, қусиқ, оғриқ, тери сарғайиши, ҳароратнинг кўтарилиши сингари касаллик белгилари пайдо бўлади. Бемор ўзида бу белгиларни кўрганда тезда шифокорга учрашиб даволаниши керак.

САВОЛ:— Беморнинг иштаҳаси қандай бўлади?

ЖАВОБ:— Хасталик бошланиши билан иштаҳа камая боради. Овқат турига талаб ўзгаради. Масалан, ёғлиқ таомларга иштаҳа бўлмайди, баъзида беморлар бундай овқатларни мутлақо егиси келмайди. Айрим кишиларнинг ёғлиқ, қовурма овқатлар ҳидидан кўнгли айниши ҳам мумкин. Бундан ташқари, оз миқдордаги истеъмол қилинган таом иштаҳани бўғиб тез кўнгилга урады. Қориннинг ўнг қобирға остида оғирлик, шишгансимон сезги, ноаниқ оғриқ пайдо бўлади. Ана шу сезгилар кўпинча орқа-ўнг курак суяги остига ва ўнг биқинига тарқалиб туради. Кўпинча тил қуриши ваа оғизда аччиқ мазанинг, «темир» мазаси пайдо бўлгани кузатилади.

Кўпчилик беморлар жиғилдон қайнашдан, кекиришдан, кўнгил айнишдан ёки қусишдан шикоят қиладилар. Юқорида айтилганидек, бу шикоятлар ёғлиқ овқатлар истеъмол қилингандан сўнг авжига чиқади. Бу ҳолатлар бемор сакраганида ёки энгашиб иш қилаётганида ҳам пайдо бўлиши мумкин.

САВОЛ:— Хасталикда беморни кўпроқ нима безовта қилади?

ЖАВОБ: — Қорин оғриғи энг асосий шикоятлардан бирибдир. Шуни айтиш керакки, бу оғриқ ўт суюқлиги йўлларининг ҳар хил касаллигида бўлади. Масалан, ўт суюқлиги йўлларининг ҳаракатлари асаб таъсирида бузилишида, бу йўлларнинг яллиғланишида ёки уларда ички паразит қуртлар ва тошларнинг пайдо бўлишларида оғриқ беради. Шунинг учун оғриқнинг пайдо бўлган жойини билиш, бу оғриқнинг кучи, йўналиши ва давомлилигига аниқ баҳо бериш касалликларнинг хилини ажратишга ёрдам беради.

Ўт моддаси йўлларининг касаллигидан келиб чиққан оғриқ, фақат қориннинг ўнг биқинига, ўнг елкага, курак тагига, белга тарқалишдан ташқари, оғриқ кўкрак қафасининг чап қисми— юрак атрофига йўналиши мумкин. Бундай ҳолларда баъзан нотўғри фикрда бўлиб, у юрак касали—стенокардия билан адаштирилади ва даволаш натижа бермайди.

Шуни айтиш керакки, оғриқ кўпчиликда санчиқ сифатида бўлиб, узоқ вақт давом этади ва даволангандан сўнг аста-секин камая боради. Оғриқ вақтида ёки санчиқ тўхтаганидан сўнг кўзнинг оқиш қисми ёки терида сариқлик пайдо бўлиши мумкин. Бу ҳолат қорин бўшлиғидаги оғриқ берувчи бошқа касалликлардан тезда ажратишга ёрдам беради.

Ўт йўлларининг касалланишига хос бўлган аломатлардан яна бири терининг қичишидир. Қичима терининг сарғайиши билан ҳам бирга бўлиши мумкин, бу ҳолат беморларни кечаси ва иссиқ кунларда жуда қаттиқ безовта қилади.

Юқорида кўрсатилган аломатлардан ташқари, касалликнинг сурункали хилида кўпроқ бош оғрийди, бош айланиб, кўз тинади. Бундан ташқари, беморларнинг меҳнат қилиш қобилияти сусайиб боради, тез чарчайди, жаҳлдор бўлиб қолади ва уйқусизликка учрайди. Кўпчилик беморларда иссиқнинг кўтарилиши, эт увишиш ҳолатларини кузатиш мумкин.

Шундай қилиб, ўт суюқлиги ишлаб чиқарувчи йўллари касаллигининг аломатлари хилма-хилдир, ҳар бир касалда у турли хилда кўриниб, мураккабликни келтириб чиқаради.

САВОЛ:— Касаллик қайси усуллар билан даволанади?

ЖАВОБ:— Касалликни эрта аниқлаш уни муваффақиятли даволашда катта аҳамиятга эга. Бундай хасталикка чалинган беморлар бизда етук мутахассислар томонидан касалхона шароитида муваффақиятли даволанмоқда. Дори-дармонлар фақат мутахассис томонидан буюрилади.

Бу хасталикда ичак касалликлари турига кирадиган колит (қабзият) касаллигига хос белгилар бўлишини биз юқорида айтиб ўтдик. Шунинг учун, колитни ўз вақтида даволаш, ўт йўли касаллигини даволашда жуда муҳимдир. Бунда айниқса парҳезга риоя қилиш муҳим роль ўйнайди.

Колит касаллигида тузланган балиқ, карам, бодринг, помидор ейиш, мол ёғи, қовурилган гўшт, қовун, узум истеъмол қилиш ва спиртли ичимликлар ичиш ман этилади. Шунингдек, дуккакли ўсимликлардан тайёрланган овқатларни ейиш қоринни дам қилиши, оғритиши, манти ва ёғли чучвара эса ични суриши мумкин. Шунинг учун уларни истеъмол қилмаслик керак. Сурункали колит билан оғриган беморларни парҳез билан даволашда уларга суюқ овқатлар: ёғсиз шўрва, товуқ шўрва, ширчой, қуюқ овқатлар: ширгурунч, эзиб пиширилган картошка, пишлоқ, қайнатилган балиқ, гўшт, қаймоқ, сувда пиширилган товуқ гўшти берса бўлади, булар касалликни даволашда яхши натижа беради. Ичимликлардан қатиқ, кофе, чой, анор суви, наъматак ва помидор шарбати, олча, тоғолча, олма, ўрик ва шафтолидан тайёрланган компотлар буюрилади. Мевалардан, гилос, олча, олма ва қулупнайдан оз-оздан истеъмол қилиш керак.

САВОЛ:— Бу хасталикка чалинмаслик учун нима қилиш керак?

ЖАВОБ:— Ўт йўли ва қопчаси касалликларининг олдини олишда қуйидаги маслаҳатларга амал қилиш керак.

Овқатни оз-оздан бўлиб (3—4 марта) ейиш, овқат тури хилма-хил бўлиши керак, чунки овқатланиш сапронинг ўз вақтида ўт қопидан чиқиб, янгиланиб туришига сабаб бўлади.

Ҳомиладор аёллар ҳамда семизликка мойил бўлган кишилар ёғли овқатларни, айниқса ёғли қўй гўштини, балиқ ва тухумни мутлақо емасликлари керак. Ҳомиладор, семиз ва кўпинча ўтириб ишлайдиган кишилар ҳаракат қилиб, гимнастика машқларини бажариб туришлари керак. Чунки ҳаракат вақтида қорин бўшлиғидаги ички босим ўзгариб, ўт қопининг қисқариши ва кенгайиши хусусиятларини тартибга солади, натижада ўт қопидаги сапролар йиғилиб қолмайди.

Энг муҳимларидан яна бири, асабни бузмаслик керак, бунинг учун яхши хизматдан сўнг ўз вақтида дам олиш, беҳуда баҳслардан четда юриш, спиртли ичимликларни истеъмол қилмаслик лозим.

Суҳбатни **Ю. АҲРОРОВ** ва **Т. РАСУЛЕВ** тайёрлади.

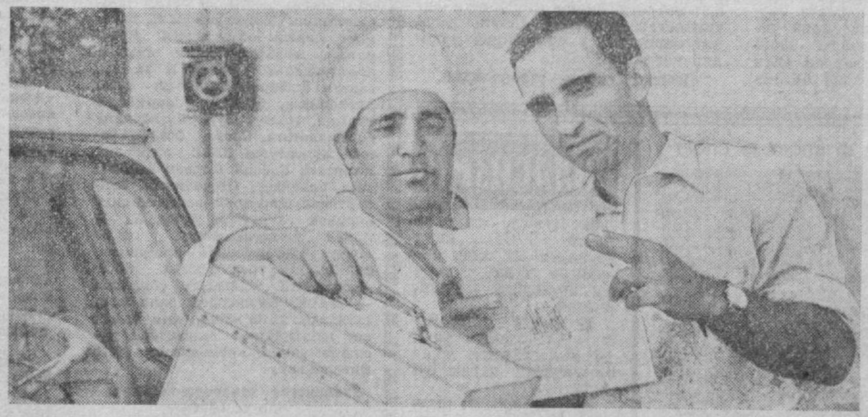

Тез ёрдам кўрсатиш 6-подстанциясининг 80 кишидан иборат бўлган ишчан коллективи меҳнаткашларга намунали хизмат қилмоқда. Бу коллективга тажрибали шифокор Ю. Юнусхўжаев бошчилик қиляпти. Подстанция хизматидан айниқса Киров, Куйбишев, Октябрь ва Ленин райони меҳнаткашлари мамнун бўлмоқдалар.

СУРАТДА: шифокор Йўлдош Мелиев билан шофер Зия Алиевлар навбатдаги рейсга жўнаш олдидан.

М. Нуриддинов фотоси.

ЯНГИ ПАНСИОНАТ

Мовий Иссиққўл соҳилидаги Кажисой қишлоғига яқин жойда «Ташсельмаш» заводи қурган янги пансионат дастлабки дам олувчилар — бир юз эллик ишчи ва хизматчини ўз қучоғига олди. Бу пансионат корхона касаба союз ташкилотининг ташаббуси билан қурилган. Шинам хоналари бор бўлган иккита уч қаватли бино бир маҳалда 250 кишини қабул қила олади. Пансионат территориясида пляж бор, спорт шаҳарчаси барпо этилган. Яқин орада қайиқ станцияси ишга туширилади.

Ҳозир пансионатнинг иккинчи навбатида ишлар давом эттирилмоқда. Яна иккита корпус ва турли ёрдамчи бинолар қурилади. Шифохона тўла қурилиб бўлгандан кейин Тошкент машинасозларидан икки баравар кўпроқ дам олувчи бу ерда даволана олади.

ЧЎЛҚУВАРЛАР ШИФОХОНАСИ

Жиззах областидаги Гагарин шаҳрида «Иржарсовхозстрой» трести касаба союз ташкилотининг ташаббуси билан барпо этилган сув шифохонасининг корпуслари қад кўтарди. Бу шифохона маҳаллий минерал сув манбалари негизида ишлайди. Уч қаватли кўркам бинога икки ўринли шинам палаталар жойлашган. Унинг ёнида кинотеатр, ошхона, минерал суви бўлган ҳовуз бор. Шифохона территориясида боғ барпо этилган. Кўпдан-кўп процедура ва даволаш кабинетлари энг янги медицина аппаратлари билан жиҳозланган.

Бу ерда бир вақтнинг ўзида юз киши ўз сиҳат-саломатлигини яхшилаб олиши мумкин.

ШИЙПОНДА ДОРИХОНА

Ўзбекистондаги колхоз ва совхозлар пахтакор бригадаларининг дала шийпонларида санитария постлари тузилди. Республика дорихоналар бошқармаси бу жойларга 126 минг аптечка, шу жумладан, мавсумий болалар яслиларига аталган «она ва бола учун» деган 30 мингта аптечка юборди.

Дорихоналар бошқармасида ЎзТАГ мухбирига маълум қилинишича, йиғим-терим ишлари бошланиши билан 120 кўчма дорихона доимо қатнаб туради. Улар пахтакорларни керакли дори-дармон билан таъминлашидан ташқари уларнинг санитария ва гигиена воситаларига бўлган ҳар хил буюртмаларини ҳам бажо келтириб туради.

А. НУРПЕИСОВ

САРГАРДОНЛИК

РОМАНДАН ПАРЧА

«Саргардонлик»— таниқли қозоқ адиби А. Нурпеисовнинг «Қон ва тер» трилогиясининг иккинчи китоби. Асарда қозоқ халқининг Улуғ Октябрь арафасидаги ҳаёти кенг планда тасвирланади. Қуйида шу романдан боблар ўқийсиз. Романни Лола Тожиева таржима қилган.

Тангриберген Дўснинг уйидан ранжиб чиқди. Эломон билан Каленни бир ёқлик қилиб юборгани билан овулни барибир зарарсизлантиролмаг а н экан. Энди унинг йўлида Мунке пайдо бўлди. Демак, бу шаққоқ қарияда аллақандай бир куч бор.

Тангриберген зимдан Дўсга қаради. Дўс уидан кўзини олиб қочди. Тангриберген энди Мунке тўғрисида ўйлай бошлади. Камгап, ичимдагини топ, дейдиганлардан. Аммо қайсарлиги ҳам керагидан ортиқча. Балиқчилар орасида ҳам обрўси анчагина баланд бўлса керак.

Тангриберген энди отига минай деб турганида кўзи сал наридан ўтиб кетаётган бир қизга тушди. Қизнинг ҳусни-латофати уни лол қолдирганди. Бир зумда қизнинг оёғидан бошигача разм солиб чиқиб, унинг бечораҳол кийинганини пайқади. «Эй қодир худо, гўнг орасида шундай ажойиб гул очилган бўлса-я!», деб кўнглидан ўтказди-да, ўзи Дўснинг тепасига энгашди.

— Дўс оға, бу гўзал ким?

— Шу ерлик биттасининг синглиси бўлади. Янгилардан. Исми Тилев.

— Тилев дедингми?

— Ҳа, Тилев. Шу йили кўчиб келишган.

Тангриберген Дўснинг оғзига энгашиб, қулоғини тутиб турган бўлса ҳам, қизни тикилиб кузатиб турарди ва ичида «Қурмағур, шу қадар ҳам истараси иссиқ бўладими, а?» деб ўйларди шавқ-завқ билан. Юрагининг бу қадар тотли, бежо уриб кетганига ҳозир ўзи ҳам ҳайрон қолган эди. Аммо ташқарисида шунчаки, унчалик эътибор қилмагандек чўзиб сўради:

— Ҳа-а... Тилевнинг синглиси дегин...

Дўс яна ул-бул дейишни ҳам, демасни ҳам билмади. Эҳтиёти шарт деб, қизни мақташга тутинди.

— Ажойиб қиз-да!— деди ғурур билан, гўё Айғанша унинг қизидек. — Бошқа қиз унинг ёшида ўчоққа олов қалашни ҳам билмайди, бу бўлса, корхонада ишлаб, бутун оиласини боқяпти.

— Бундан чиқди, турмушлари о ғ и р экан-да?

— Э, асти қўявер, тирикчиликлари зўрға ўтади! Уйлари тўла эркаг-у, эшшаклар, ўлардек дангаса. Биттаси ҳам ишга чиқай демайди. Уйдаги катта-кичик —ҳамма шу қизга қарам. Хуллас, жуда меҳнаткаш, ажойиб қиз-да!

— Исми нима?

— Айғанша.

— Ў, Айғанша!— деди Тангриберген томоқ қириб, ўзи эса ичида оиласининг камбағаллиги ҳам, акаларининг ишёқмасликлари ҳам жуда кўнгилдагидек экан-да, деб ўйлаб қўйди.

Айғанша ишдан қайтиб келаётган эди. Усти юпун. Ўзи ҳаяжонли. Қора тўридан келган юзлари анордек қип-қизариб кетган. Бошидаги рўмоли сирғалиб елкасига тушиб, тўсдек сочлари пешанаси атрофида патила-патила бўлиб ёйилиб ётипти. Қиз нотаниш йигитларга кўзи тушиб, қадамини секинлатди. Меҳмонлар отларига минишган-у, аммо, негадир жўнаб кетишга шошилишмасди. Отлиқлар билан рўпарама-рўпара келганида, қиз уларга кўз қирини ташлади. Шунда унинг тимқора кўзлари бир зумгина чақнаб кетди. Отининг устида анграйиб қолганидан, қўлидан отининг жиловини ҳам тушириб юборган хушрўйгина қора мўйлов йигит бошқалардан ажралиб турганлиги учунми, Айғанша фақат ўша йигитни пайқади, холос. Тангриберген у билан саломлашмоқчи бўлган эди, аммо Айғанша ерга қараб зимбиллаганича кетаверди.

Тангриберген ҳайрон бўлиб, мўйлабларини тишлаганича диққат билан борган сари ўзидан узоқлашиб кетаётган Айғаншадан, унинг узун— белигача тушиб тўлғаниб ётган икки ўрим сочидан кўзларини узолмай турарди. Ўзининг қизни кўриб, эс-хушидан айрилиб қолганидан хижолат тортиб, йўтала-йўтала, аста отининг жиловидан тортди. Дўс билан хайрлашишниям унутганди у.

Айғанша ертўласига яқинлашганда, жиянларидан бирининг бўғилиб-бўғилиб, энтикиб йиғлаётганини эшитиб қолди. «Наҳотки Кенжекей ҳали ҳам қайтмаган бўлса?», деб кўнглидан ўтказди у юраги орқасига тортиб.

Айғанша кеча кечасиям туни билан дом-дараксиз йўқолган Кенжекейнинг боласини «оббо»лаб, овутиб чиққан эди. Эрталаб туриб ишига кетди. Бола куни билан йиғлади, йиғлайвериб бўғилиб, кўкариб кетди. Унга куни билан ҳеч ким эътибор ҳам бермади.

Бетоб кампир уйидагиларни кўрмай ҳам, куймай ҳам деб, куни билан тескари қараб ётганича ётаверди. Икки акаси Тилев билан Қалов — уйнинг икки бурчагида бекорчиликдан зерикиб ўтиришар, баъзан заҳар танг қилганда кунишиб, хухулаб ташқарига чиқишар, кейин ҳаво қанақа экан, битта-яримтаси бирон иш билан ёнимиздан ўтиб кетмаётганмикин деб, бир зум у ёқ-бу ёққа аланглаб туришарди-да, яна ертўлаларига кириб кетишарди. Болжон эса ҳеч нарсага пинагини бузмай, одатдагидек ўз бурчагида ўз болалари билан ўралашгани-ўралашган.

— Нега болага қарамадиларинг? Нега биронталаринг бу боланинг қорнини тўйғазиб қўя қолмадиларинг, а?— деди жиги-бийрони чиқиб Айғанша. Акалари унинг гапини эшитмагандай, миқ этмади. Айғанша алам қилиб кетганидан йиғлаб юборди.

—Нега бу боланинг онасини ҳеч ким қидирмайди? Кенжекей қани?

Тилев билан Қалов бу сафар ҳам миқ этишмади. Кесакдан садо чиқса чиқадиганки, булардан садо чиқадиганмас.

— Ху, қора босгурлар! Бу уй эмас, мозор... Мозор!— Айғанша ҳиқ-ҳиқ йиғлаб, юзини яширганча ташқарига чиқиб кетди. Аммо у чиқиб кетганидан кейин ҳам уйдагилардан биронтаси ўтирган ерида қимир этмади. Фақат кампиргина қалтираб турган қўлларига тиралиб, қаддини бир оз кўтарди-да, ўғилларига ўқрайиб қараб қўйди.

— Эй худойим-ей, худодан ўғил тилаганимда, шундай ўғилларни сўраганмидим-а... Ўғилларим шунақа бўлишади, деб сира ўйлаганмидим-а? Шу бечора қизнинг бошига бало бўлиб туғилган экансизларда, а, лаънатилар!

Кампир ихраб яна жойига ётди-да, рангсиз лабларини тишлади. Кампирга ҳеч ким қайрилиб ҳам қарамади, унинг оғир-оғир нафас олиб, азобуқубатдан ажин босган юзларидан шашқатор бўлиб ёш оқаётганини ҳам улар кўришмади.

Кенжекей пешиндан кейингина келди. Уст-боши лой бўлиб, йиртилиб, ўзи қоп-қоро уннуқиб кетибди. Тилев унга кўз қирини ташладида, энгашиб, орқасига қистириб қўйган қамчинини қўлига олиб, ўрнидан турди. Кенжекей елкасидаги сув тўла мешни бир чеккага қўйди-да, йиғлай-йиғлай кўкариб кетган боласининг олдига шошилди.

— Вой бечора болагинам!.. Вой қўзичоғим! Ширингинам!— Кенжекей боласини қўлига олатуриб кўзларини юмиб, юм-юм йиғлай бошлади.

— Туя қани?

Кенжекей лабларини қимтиб, қўйлагини пайпаслай бошлади, кейин кўкрагини олиб боланинг оғзига солди.

— Бечора болагинам...—дерди у ҳа деб.— Тирик етимгинам... Ўлиб қолишингга сал қолибди-ю, қўзичоққинам...

— Туя қани?

— Эй худойим-ей! Шалаббо хўл бўлиб, ҳамма ёғинг кир бўлиб кетибди-ку... Нега қарамадинглар болага, а?

— Ҳой, сендан туя қани деб сўраяпман?

— Ҳе, қуриб-қақшаб кетсин ўша туянг! Ергина ютсин уни! Ҳаром ўлсин-е! Туя билан бирга сенларга ҳам қирғин келсин-е!

— Ҳа, қанжиқ!..— Аччиқ қамчи бечора аёлнинг елкаси, курагги, боши устида ўйнай бошлади. Қамчиннинг шилт-шилт этган овози аёлнинг ҳали у, ҳали бу еридан эшитилар, тамоми баданини кўмкўк мўматалоқ қилиб борарди!

(Давоми бор).

СПРАВКАЛАР БЮРОСИ

ХАТЛАРГА ЖАВОБ БЕРАМИЗ

А. ДАДАХЎЖАЕВ: Мен милиционерликка жуда қизиқаман. Ҳозир саккизинчи синфда ўқияпман. Қаерда, қандай қилиб милиционерлик касбини эгаллаш мумкин?

Жавоб: Тошкентда СССР Ички ишлар министрлигининг Олий ва ўрта милиция, мактаблари мавжуд. Уларда офицер-милиционерлар тайёрланади. Бу ўқув юртларига кириш учун армия хизматини ўтаган ва албатта ўрта маълумотга эга бўлиш лозим. Ички ишлар органларига хизматга ҳам ҳарбий хизматни ўтаб қайтган, ўнинчи синф маълумотига эга бўлганлар қабул қилинади. Олий ва ўрта милиция мактаблари Навоий кўчаси, 9-«а» уйга жойлашган.

* * *

А. АДҲАМОВ: Санъат саройи биноси қачон қурилган? Унинг лойиҳа автори ким?

Жавоб: Пойтахтимизнинг улкан санъат кошонаси Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 40 йиллик юбилейи йилида— 1964 йилда қуриб битказилган. У 2300 томошабинга мўлжалланган. Лойиҳа автори Ўзбекистон шаҳарсозлик бўйича лойиҳа илмий-текшириш институтининг архитектори С. М. Сутягин.

Бино фойеларидаги ўймакорлик панноларини А. Ган, А. Кедрин, О. Файзуллаев каби халқ усталари тайёрлашган. Қурилиш-монтаж ишларини «Главташкентст р о й» 159-трести 13 ва 22-қурилиш бошқармасининг бинокорлари амалга оширишган.

Санъат саройининг 590 томошабинга мўлжалланган кичик залини ҳам С. М. Сутягин ва А. С. Браславский бошлиқ меъморлар коллективи яратишган.

* * *

Х. САЛИМОВ: Грампластинкала р д а уларнинг қайси группаларга мансублигини билдирувчи рақамлар ёзиб қўйилади. Бу рақамларни қандай шарҳлаш мумкин?

Жавоб: Грампластинкалар икки турда: стереофоник ва монофоник бўлади. Буларнинг ҳар бирига ёзилган группа рақамлари қуйидагиларни билдиради: 1-группа —ҳужжатли ва сиёсий; 2-группа—симфония, опера, адабий-драматик, СССР халқларининг қўшиқлари; 3-группа оперетта, эстрада, рақслар.

КЎЧА ТАСОДИФЛАРГА ТЎЛА

ГАИ АХБОРОТИ

Йўлда ҳаракатланаётган транспорт ҳайдовчиси уни оралиқ масофаға қатъи й амал қилган ҳолда бошқариши лозим. Ана шунда олдинда кетаётган транспорт бирданига тўхтаган тақдирда ҳам тасодиф юз бермайди. Йўл ҳаракати қоидасининг ана шу талабини бажармаслик эса хунук оқибатларга олиб келади. Масалан, 1399 р а қ а м л и «РВЗ—6» трамвайини бошқариб бораётган Сергей Тарасюк бунга амал қилмади. У трамвайни Ўзбекистон кўчасидаги биринчи уй қаршисида тўхтаб турган 1308 рақамли «РВЗ—6» трамвайига келтириб урди. Унинг ҳайдовчиси Валентина Шмакова эди. Кучли зарб тўхтаб турган трамвайни олдинга силжитди ва ўтиб кетаётган пиёдани босиб кетди.

1-Тошкент трамвай-троллейбус бошқармасида ишлайдиган Тарасюк ва Шмаковалар пиёданинг жароҳатланганлиги ва тасодифни яширишга қарор қилишди. Улар бўлган ҳодиса ҳақида милицияга хабар қилмасдан ҳодиса бўлган жойдан жўнаб кетишди.

САМАРАЛАР

Мамлакатимиз 60 йил давомида юз йилларга тенг йўлни босиб ўтди. Етук социалистик жамиятнинг Конституцияда акс эттирилган хусусиятларидан бири совет турмуш тарзидир. Унинг моҳияти совет кишилари ўзининг жанговар авангарди —халқ учун яшаб, халққа хизмат қилувчи КПСС атрофига мустаҳкам жипслашганлиги; бепоён Ватанимиздаги барча миллат ва элатларнинг бузилмас дўстлиги; кишилик жамияти ҳали кўрмаган бутунлай янги жамият яратишдан иборатдир.

Социализм — бу — кризислар бўлмайдиган жамият, муттасил ривожланиб борувчи экономика, ҳақиқий эркинлик, меҳнат кишиси энг мўътабар бойлик ҳисобланган, ҳамма нарса инсон, инсон бахт-саодати учун қилинган ҳақиқий гуманистик жамиятдир. Мана шунинг учун ҳам СССР янги Конституциясининг лойиҳасида: коммунистик идеалга мос ҳолда ҳар бир кишининг эркин камол топиши барча кишиларнинг эркин камол топишига шароит яратади, деб ёзиб қўйилган.

СССР янги Конституцияси лойиҳасида ифодаланган социалистик турмуш тарзининг афзаллиги ишлаб чиқариш воситалари ва меҳнат қуролларининг давлат умумхалқ мулкилигига асосланган, мамлакат миллий даромадини ўстиришнинг асосий манбаи бўлган социализм экономикаси системасининг етакчи ўрин тутаётганлигидадир.

СССР миллий даромадининг 60 проценти бюджет бўйича тақсимланади ва унинг учдан бир қисми ижтимоий истеъмол фонди сифатида маориф, соғлиқни сақлаш ва социал таъминотга сарфланади. 1977 йилда мамлакатимиз социал-маданий тадбирлар учун 88,9 миллиард сўм ажратди, шундан 34,7 миллион сўм маориф, 12 миллиард сўм соғлиқни сақлаш ва 33,9 миллиард сўм социал таъминотга ажратилди.

Ўнинчи беш йилликда ижтимоий истеъмол фондлари 525 миллиард сўмга етади. Бу давлатга аҳолининг моддий ва маънавий эҳтиёжларини янада тўлароқ қондириш имконини беради.

Социалистик турмуш тарзининг афзалликлари аъзолари тўрт кишидан иборат бўлган оилаларга берилаётган имтиёзларда ҳам яққол намоён бўлмоқда. Бундай оилалар ижтимоий истеъмол фондларидан нафақа ва имтиёз, ёрдам сифатида йилига 1472 сўм олишмоқда. Бу рақам қуйидаги давлат харажатларидан ташкил топади: мактабгача болалар муассасаларида бир бола тарбияси учун йилига 460 сўм сарфланади. Ҳозир мамлакатимиздаги мактабгача болалар муассасаларида 12 миллиондан зиёд ўрин бор. Умумий ўрта таълим мактабларидаги бир ўқувчи учун сарф қилинган давлат маблағи 160 сўмни ташкил қилади. Халқ маорифининг бу таълим ўчоқларида 46,7 миллион йигит ва қиз билим олмоқда. Олий маълумотли бир мутахассис тайёрлаш учун давлат минг сўм сарфлайди. Махсус ўрта таълим ўқув юртларида тарбияланган бир мутахассис учун эса 654 сўм сарфланади. Ҳар йили халқ хўжалиги учун 10 миллионга яқин мутахассис кадрлар етказиб беріляпти. 46 миллион пенсионер, вақтинча иш қобилиятини йўқотганлар, санаторий ва дам олиш уйлари ва бошқа давлат таъминот ташкилотлари таъминотига 34 миллион сўм сарфланмоқда.

СССР янги Конституцияси лойиҳасининг 39-47-моддалари Совет гражданларининг ижтимоий ҳуқуқларини гарантиялайди. Лойиҳада СССР гражданларининг дам олиши, текин даволаниши, билим олиши, кексайган ва оғир касал бўлиб қолганда, шунингдек, бутунлай ёки қисман меҳнат қобилиятини йўқотган ва таъминловчисидан ажраб қолганда моддий таъминланиши қонун билан мустаҳкамланади.

Давлат аҳолига маиший хизмат кўрсатиш масаласига алоҳида аҳамият бермоқда. Бунинг учун ўнинчи беш йилликда 2 миллиард сўмдан зиёд капитал маблағ ажратилган. Ҳозир мамлакати м и з д а 263 минг ателье ва устахоналар мавжуд бўлиб, уларда 2,5 миллион киши меҳнат қилмоқда. Ўнинчи беш йилликда аҳолига 6,3 миллиард сўмлик маиший хизмат кўрсатилади. Бу мамлакатимизда аҳолига маиший хизмат кўрсатиш 7 марта кўпаяди деган маънони билдиради.

Ўнинчи беш йилликда чакана савдо товар оборотининг ҳажми аввалги йилларга нисбатан 60 миллион сўмга кўпаяди. Бу албатта, аҳолининг энг зарур буюмларга бўлган эҳтиёжини қондиришни янада яхшилашга таъсир кўрсатади. 1976—1980 йилларга мўлжаллаиган беш йиллик планда 550 миллион квадрат метр турар жой бинолари қуриш мўлжалланган. Бу СССР халқларининг буюк ижтимоий ғалабаларидан бири — СССР гражданларининг уй-жой билан таъминланиш ҳуқуқини Конституцияда мустаҳкамлаш имконини берди.

Ривожланган социализм даврида социалистик давлатнинг тарбиячилик функцияси янада алоҳида қудрат билан ўсаётганлиги кўринмоқда. Бунда ахлоқий тарбия, гражданларнинг жамият олдидаги ўз бурчларини сидқидилдан бажариш, коммунистик ахлоқ нормаларига эркин амал қилиш руҳида тарбиялашга алоҳида аҳамият берилмоқда.

КПСС XXV съездида кун тартибига қўйилган бу принципиал масалалар СССР янги Конституциясининг лойиҳасида ҳам ўз ифодасини топди. Жумладан 59-моддада: «Гражданларнинг ҳуқук ва эркинликларининг амалга оширилиши унинг ўз бурчларини бажариш билан чамбарчас боғлиқдир.

СССР граждани СССР Конституциясига, совет қонунларига риоя қилиши, социалистик турмуш қоидаларини ҳурматлаши, СССР граждани деган юксак номга муносиб бўлиши шарт», деб ёзиб қўйилган.

Капитализм ҳайбаракаллачилари эркинлик ва тенглик ҳақида, америкача турмуш «афзалликлари» ҳақида аюҳаннос солишмоқда. Буржуазия жамиятида тенглик бир ёқлама тушунчани англатиб, капиталистларнинг асосий ишлаб чиқариш қуроллари ва меҳнат воситалари завод, фабрика, шахталарга эга бўлиб олишларга шароит яратади. Ғарб демократияси мамлакатнинг бойлигига ҳукмрон бўлган саноатчи, банкчи, бизнесменларнинг манфаатига хизмат қилади. Америка Қўшма Штатларида ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг учдан икки қисми 500 йирик корпорациялар ҳиссасига тўғри келади. Саноатдан олинаётган фойданинг тўртдан уч қисмини шу корпорациялар ўзлаштириб олмоқда. Англияликлар барча даромадининг фақат беш процентигина Буюк Британия аҳолиси эҳтиёжларига сарфланади.

Францияда эса 500 йирик компаниялар мамлакат миллий даромадининг 60 процентини ўзлаштириб олишмоқда. Шу билан бир қаторда 15 капиталистик мамлакатда 13 миллиондан зиёд ишсизлар бор. Италия ва Франция сингари мамлакатларда эса ишсизлар сони деярли икки миллион 350 минг кишига етмоқда. Америка Қўшма Штатларида меҳнатга қобилиятли аҳолининг 7,1 процентини ишсизлар ташкил қилади.

Ғарб пропагандаси буржуазия демократияси гўё жамиятга ҳукумат олий органларига эркин сайлаш ҳуқуқини бермоқда, деб жар солиб, буржуазия демократиясини кўкка кўтариш ва оқлашга ҳаракат қилмоқда. Худди шу нарса америкалик публицист Дэвид Уайзнинг ҳамманинг қулоғига етиб борган АҚШдаги демократия саробдир, мамлакат аллақачон жаҳон жандарми, ҳар қандай эркинлик ва демократияни бўғувчи полиция давлатига айланиб қолган, деб очиқ-ойдин айтишига сабаб бўлди. Ҳақиқатан ҳам шундай. Капитализм мавжуд экан, у қандай янги қиёфа касб қилмасин барибир капитализмлигича қолмоқда. Капитализмнинг моҳияти эса меҳнаткашларни қулликка маҳкум қилиш ва аёвсиз эзишдан иборатдир.

СССР халқлари Улуғ Октябрь социалистик революциясининг ғалабаси шарофати туфайли бундай нарсаларнинг ҳаммасидан абадий озод бўлди. СССР янги Конституциясининг лойиҳаси бунинг ёрқин далилидир. У аслида социализм реал гуманистик, энг демократик, ҳақиқий эркин жамият эканлиги ҳақидаги марксизм-ленинизм ғояларини ҳаётда қарор топиб бораётганлигининг амалий исботидир.

О. ЭШОНОВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, республикада хизмат кўрсатган фан арбоби юридик фанлари доктори, профессор.

Фан—ишлаб чиқаришга

Микроэгатлардан «сув ичади»

Тожикистон қишлоқ хўжалиги институти мелиорация ва геодезия кафедрасининг олимлари деҳқонларга тавсия этган янгича суғориш системаси сув сарфини қисқартиришга имкон беради. Улар эгат очувчи культиватор окучнигини жияги бўртган оғир камбар ғалтак билан алмаштиришни таклиф қилдилар. Трактор кетаётганида ғалтакнинг шу бўртиб чиққан зеҳи эни тўрт сантиметрга борадиган камбар эгат солиб кетади. Сув мана шу эгатга оқизилади.

Синовлар янги усул ғоятда самарали эканлигини тасдиқлади. У сувни тежашидан ташқари ҳосилдорликни анча оширади. Чунки, тупроқдаги озуқа моддалар ювилиб кетмайди.

Тожикистоннинг Ҳисор районидаги Ждановнomли колхоз бу йил тамомила шундай камбар эгатлар орқали суғоришга ўтди. Одатдан ташқари иссиқ келган ёз шароитларда бу ердаги ғўзанинг аҳволи жуда яхши. Ғўзалардаги кўсаклар бўлиқ. Мутахассислар бундай пахтазорлардан гектар бошига 50 центнердан ҳосил кўтарилишини чамалашяпти.

ЯНГИ ТОПИЛМА

ЎН УЧИНЧИ МАКОН

Тайгадаги Суна дарёси узоқ ўтмиш далилларини асраган. Унинг соҳилида Кондопога районининг Янишполе ва Андреевское қишлоқлари яқинида СССР фанлар академияси Карелия филиалининг археологик экспедицияси ибтидоий одамларнинг қутб бўйидаги энг қадимги маконларидан бирини топди. Олимлар балиқчилар, овчилар ва деҳқонларнинг ўчоқлари, тош қуроллари, рўзғор асбоблари қолдиқларини ўрганиб, Суна бўйидаги макон мезолит даврига —тош асрининг ўрта даврига таалluқли эканлигини аниқладилар. Бинобарин, бу ерлардаги қадимги кишилардан қолган шу «осор-атиқалар»га камида тўққиз минг йўл бўлди.

Суна соҳилидаги қазишмалар 30 йиллардан бери олиб борилмоқда. Шундан бери бу ерда ўн икки макон топилганди. Энди янги, ўн учинчиси топилди. Бунисн топилмаларга жуда бой чиқди.

ОДАМЛАРГА ГУЛ

Еревандаги энг катта универсал магазин ичини гуллар ва дарахтларнинг ажойиб-ғаройиб илдизлари безади. Улар ҳаваскор гулчи, таксомотор паркининг ҳайдовчиси Левон Вартаняннинг шаҳарликларга совғаси эди.

Вартанян шаҳар кўчаларини безашни жуда хоҳларди. Лекин фронтдан қайтгач гулчи бўлолмади. Урушдан кейинги дастлабки йилларда машина ҳайдовчилар ундан заруррок эди. Л. Вартанян вайрон бўлган уйларни тиклашда, янги уйлар қуришда ёрдам бериб юрди-ю, лекин ўз орзусидан умид узмади ва бутун бўш вақтини гулчиликка бағишлади.

Ҳозир уйи ёнида чорроқ теплицада атир гул ва ромашка, кактус ва нилуфар ўстирмоқда. У бир неча кафе ва магазинларнинг залларини ҳам гуллар билан безаган. Унинг уйидан сал наридаги икки корхона территорияси кўмкўк бўлиб туради. Бу ҳам унинг кўп йиллик беғараз ишлари самарасидир.

(ТАСС).

ҲИНД ҲИКМАТЛАРИ

● Яхшилик чўққиси — ҳақиқат, иллатники эса бўхтон.

● Ёқимтой бўламан деб хушомадгўй бўлма, қаҳрамон бўлсанг ҳам мақтанчоқ бўлма, сахий бўлсанг ҳам унинг чегарасини бил, жасур бўлай десанг, жоҳилликни унутгил.

● Яхши ва ёмон киши мисоли сигир ва илон, биринчиси ўтни сутга айлантирса, иккинчиси эса сутни заҳарга айлантиради.

● Меҳмонинг гарчанд душманинг бўлса ҳам эътиборли бўл.

● Илм инсонни камтарликка, аҳмоқни эса манманликка олиб боради.

● Ақлсизга илм мисоли кўзи ожизга кўзгудек гап.

● Ҳеч ким табиатан улуғ ёки тубан бўлмайди, балки ўз ишлари туфайли инсон ё ҳурматга, ё лаънатга лойиқ бўлади.

● Сабабсиз жанжал — аҳмоқликдан нишона.

● Дўстингдан қарз ҳам олма, қарз ҳам берма. У мисоли қайчи— дўстликни чўрт иккига бўлади.

● Дунёда энг азиз ва қимматли ота-она— меҳрибон устоз ва меҳмондир.

● Очиқ чеҳрали аёл уйни ёритади, хумрайгани эса уйни зимистон қилади.

● Уч нарсада мўътадил бўлинг: севгида, овқатланишда ва бойлик орттиришда.

● Уч нарсада мўътадилликдан қочинг: илм, ҳаракат ва саҳийликда.

● Оқилнинг вақти шеърияту-илмга кетади, жоҳилники эса уйқу-ю жанжалга.

● Икки нарсага аралашманг: ота-бола иши-ю, эр-хотин жанжалига.

● Бахтнинг энг олийси илм, у тортиб олинмас, баҳолаб сотилмас, булоқ сувидек асло қуримас.

С. Йўлдошев тўплаган.

Шу кунларда барча олий ўқув юртлари қатори Тошкент Давлат консерваторияси ҳам абитуриентлар билан гавжум.

СУРАТДА: навбатдаги фандан кириш имтиҳонини муваффақиятли топшириб чиқаётган абитуриентлардан бир группаси.

М. Нуриддинов фотоси.

Табиат мўъжизалари

Морис КЕЙН

Чинқироқ илоннинг сири

БУНДАН юз йил илгари Ғарбий Америкада, Калифорниядаги ибодатхоналардан бирида ҳар сафар ибодат олдидан чинқироқ илон ўз шиқилдоғини чалиб одамларни чақирган. Шу тарзда черковнинг штати бир одамга қисқарган экан. Ўша пайтларда олтин изловчилар Олин Янг деган бир йигит ўз кулбасига ит ўрнига чинқироқ илонни қоровул қилиб қўйганини кўп гапиришарди. Бирон киши кулба яқинига келиши билан илон ўзидан ўзи шовқин солар экан. Янг ўз илонини шу даража ўргатган эканки, бегона одам келиб қолса то полиция вакили келмагунча илон чирқиллайверган. Жуда яхши усул, тўғри эмасми?

Илонлар орасида бунақаси кам бўлади. Негаки бошқа биронта илоннинг думида шиқилдоғи бўлмайди.

Шуни айтиш керакки, чинқироқ илоннинг шиқилдоғи биллур товушини эслатмайди. Худди тарелкага қошиқ ёки вилкани ургандек товуш чиқаради. Илон туғилгандаёқ унинг думида шундай мослама бўлади. Унинг териси тушганида шиқилдоғи ҳам тушиб қолади. Лекин янги тери пайдо бўлиши билан тағин шиқилдоқ пайдо бўлаверади. Улар худди конусга ўхшаб бир-бирининг устини қоплаб туради.

Ҳар тўрт ойда янги бир халқа пайдо бўлади. Бир жиҳатдан қараганда, уларнинг шиқилдоғига қараб ёшини билиш осондек туюлади. Негаки бир йилда учтадан шиқилдоқ пайдо бўлади. Лекин энг катта илонда ҳам 15 тадан ортиқ шиқилдоқ бўлмайди. Кўпинча улар тошларга урилиб, ўзаро «жанг»ларда синиб кетади. Қиш уйқусига кирганда эса мудраб ётган илоннинг шиқилдоқларини каламушлар мазах қилгандек тортқилашади. Махсус адабиётда таъкидланишича, энг кўп шиқилдоқ 23 та эканлиги аниқлаҳган. Илоннинг шиқилдоғи қанча кўп бўлса, унинг товуши ҳам шунча бўғиқ чиқади. Энг тиниқ овоз 8 та шиқилдоқдан чиқади.

Чинқироқ илонга шиқилдоқнинг нима кераги бор? Илон одатда овга чиққанида товуш бермайди. Фақат одам ёки йирик ҳайвонга дуч келиб қолса шиқилдоғини «чалади». Бу, менга яқинлашма, чақиб оламан дегани бўлади. Чинқироқ илон бировни чаққанида ўзи унчалик маза қилмайди. Янги заҳар запасини йиғиш учун уч ҳафта вақт керак.

Албатта таёқ билан қуролланиб олган одамлар илоннинг шиқилдоғига унчалик эътибор беришмайди. Америка ўрмонларида юрадиган ёввойи отлар ва бошқа йирик жониворлар бу илоннинг заҳарини бир марта «тотиб» кўрган бўлса шиқилдоқнинг товушини эшитиши билан қирдан-қирга қочади. Шу тариқа табиат унга шиқилдоқни бекорга бермаган. Чинқироқ илоннинг тумшуғида иккита чуқурчаси бор. Бу чуқурчалар кўз ва бурун ўртасига жойлашган бўлиб, инфрақизил нурларни қабул қилиб олади. Ярим метр наридаги жисмнинг тебраниши ва ҳарорати илон учун ниҳоятда аниқ билинади. Шу тариқа илон ўз қурбони нима эканлигини аниқ билади ва худди ракета сингари ҳужумга ташланади. Бу мослама қонининг ҳарорат даражаси анча паст бўлган жониворларни овлашга имкон беради.

Одатда чинқироқ илон ўз қурбонини тишламайди. У заҳарли тишини қурбонига уради, холос. Бунақа пайтда унинг иккита заҳарли тиши худди ханжардек олдинга туртиб чиқади. Илон мўлжалга уриши билан дарҳол чекинади. Бу ишнинг ҳаммаси секунднинг бир бўлагида бўлиб ўтади. Кичкироқ жонивор ўша заҳотиёқ ҳалок бўлади. Йирик жонивор ва одам учун бу заҳар ниҳоятда хавфлидир. Илон чаққан жойининг тузалиши қанча заҳар тушганига, яранинг қанчалик чуқурлигига боғлиқ бўлади. Кўпинча одамлар илон чақишининг заҳаридан эмас, қўрқувдан ҳалок бўладилар.

Чинқироқ илон чақиши билан кўплар ўлимини бўйнига олиб қўяди. Бу илоннинг чақишидан гавдаси хирсдек одамлар юраги ёрилиб ўлганини кўплаб билишади. Аризондаги бир овчи эса оёғига тиканли сим кириб кетганида чинқироқ илон чақиб олди деб ўйлаб ўлиб қолишига сал қолган.

Америка Қўшма Штатларида йилига мингдан ортиқ одамни чинқироқ илон чақади. Шундан 30 киши (улар ҳам кўпинча қўрқувдан) ҳалок бўлади. Шундай қилиб чинқироқ илон чаққан одамларнинг 3 процентигина ҳалок бўлар экан. Бу албатта кўп эмас. Лекин чинқироқ илон бор жойда ҳарқалай керакли дори-дармон олиб юрган маъқул. Бунақа пайтда яхшиси ётиб олиб медицина ёрдамини кутиш керак. Бундан ҳам яхшироғи чинқироқ илон шиқилдоғини эшитганда нариroқдан ўтиб кетган афзал. Ҳолбуки кўпинча одамларнинг ўзи илонга ҳужум қилиб қолишади. Бу инсофдан эмас. Негаки чинқироқ илонлар дон тўла омборларни кемирувчи зараркунандалардан тозалашга хизмат қилади. У ёғини сўрасангиз, чинқироқ илонни ўлдириш унчалик осон эмас. Уни дабдала қилиб ташлаганингизда ҳам сўнгги ҳужумга ўтиб сизга заҳарини сочиб олишдан тап тортмайди. Америка мутахассислари чинқироқ илоннинг яшовчанлигини тажрибада синаб кўришди. 13 та чинқироқ илонни калласини олиб ташладилар. Шундан сўнг орадан ярим соат ўтгандан кейин ҳам олиб ташланган каллага бармоқ олиб борилганида илон оғзини очиб, чақиб олишга шайланди. Шундай каллалардан бири узилганидан кейин орадан 46 минут ўтгач унга яқинлаштирилган таёқни тишлаб заҳарини солди.

Калласи олинган илоннинг танаси саккиз соатдан кейин ҳам қимирлайверган. Юраги эса баъзиларида икки сутка мобайнида тўхтовсиз уриб турган.

Бу илоннинг яна бир ғалати одати бор. У бир йилгача мутлақо овқат емасдан яшай олади. Шунинг учун уларни узоқ муддат тутқунликда асрай оладилар. Фақат дунёдаги иккита паркда Калифорния ва Сан-Диего паркидагина чинқироқ илонларга овқат егизишга муваффақ бўлдилар. Қолган жойларда илонлар бирон марта овқат емади. Техаслик бир киши 26 йил мобайнида мингта чинқироқ илонни тутган. Шунда биронтаси тутқинликда овқат емаган.

Чинқироқ илонлар тахминан 20 йил яшайди. Уларнинг энг каттаси икки метргача узунликда бўлади. Техас штатида узунлиги беш метрли чинқироқ илонни кўрганлар бор дейишади. Лекин кўпинча бу илон ярим метрдан бир метргача узунликда бўлади.

Чинқироқ илоннинг заҳаридан ёввойи чўчқаларгина қўрқмайди. Тўнғизнинг ёғ қатлами қалин бўлгани учун ундан илон заҳри ўтмайди. Мутахассисларнинг айтишига қараганда чинқироқ илоннинг гўшти бузоқ гўштига ўхшаб кетармиш. Шунинг учун кўнгли тортган одамларга уни консерва қилиб едиришади. Баъзан эса шўрвага солиб истеъмол қилишади.

Американиклар илон ейишни маҳаллий ҳиндулардан ўрганишган. Лекин Шимолий Америкадаги ҳиндулар чинқироқ илонни фақат овқат сифатида ишлатмаганлар. Улар учун илон озодлик рамзи бўлган. Американиклар мустақиллик учун кураш олиб бораётган пайтларида ўз байроқларида чинқироқ илоннинг тасвирини кўтариб юрар эдилар. Бир вақтлар Америка Қўшма Штатларининг тимсоли деб чинқироқ илон танланган эди. Бу тасвирни давлат гербига жойлаштиришни Бенджамин Франклин қаттиқ туриб талаб қилган эди.

Хуллас, чинқироқ илоннинг ўтмиши шарафли. Келажаги эса инсониятга боғлиқ. Агар биз ўз феъл-атвори билан мардликни ёқтирадиган чинқироқ илонга ҳалақит бермасак, у ер юзидан йўқолиб кетмайди.

«Вокруг света» журналидан.

● РЕКЛАМА ● РЕКЛАМА ● РЕКЛАМА ● РЕКЛАМА

ТЕАТР

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 18 VIII да Кўрмайин босдим тиконни, 19 VIII да Оқшомдан тушгача.

ЦИРК

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА— Москва цирки артистларининг гастроллари, «Сувда цирк» аттракциони.

КИНО

17 АВГУСТДА

ҚИШКИ БИНОДА

САНЪАТ САРОЙИ— Оқ Бим Қора Қулоқ (катта зал), Синдбоднинг олтин саёҳати; Олтин безгак (кичик зал, кечқурун).

Оқ Бим Қора Қулоқ — «ЧАЙКА», «МОСКВА» (кечқурун).

Ҳаво шарида фантастик саёҳат — «ДРУЖБА» (жуфт соатларда), «ҚОЗОҒИСТОН» (кечқурун).

Бу қизалоқ менга ёқади—«КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (жуфт соатларда), «ДРУЖБА» (тоқ соатларда).

ЁЗГИ БИНОДА

Оқ Бим Қора Қулоқ — «ФЕСТИВАЛЬ» (21.00).

Бу қизалоқ менга ёқади —«ХИВА» (21.00).

18 АВГУСТДА

ҚИШКИ БИНОДА

САНЪАТ САРОЙИ — Оқ Бим Қора Қулоқ (катта зал), Синдбоднинг олтин саёҳати; Олтин безгак (кичик зал, кундуз ва кечқурун).

Оқ Бим Қора Қулоқ — «ЧАЙКА», «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

Ҳаво шарида фантастик саёҳат— «ДРУЖБА» (жуфт соатларда), «ҚОЗОҒИСТОН» (кундуз ва кечқурун).

Бу қизалоқ менга ёқади—«КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (жуфт соатларда), «ДРУЖБА» (тоқ соатларда).

ЁЗГИ БИНОДА

Оқ Бим Қора Қулоқ — «ФЕСТИВАЛЬ» (21.00).

Бу қизалоқ менга ёқади —«ХИВА» (21.00).

«Тошкент-Пассажирский» станцияси 2-вагон депосининг

ЙЎҚОЛГАН ЮМАЛОҚ ПЕЧАТИ

БЕКОР ҚИЛИНАДИ

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг ҳунар-техника таълими давлат комитети

ЎЗБЕКИСТОН ССР МЕБЕЛЬ САНОАТИ БОШҚАРМАСИ ҚОШИДАГИ

140-ШАҲАР ЎРТА ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ

1977—1978 ЎҚУВ ЙИЛИ УЧУН

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

БИЛИМ ЮРТИ: кенг профилдаги ёғочсоз-станокчи (ўқиш муддати — 1 йил), дурадгорлар (3 йил), фанерчи (1 йил), пардозловчи (1 йил), ёғочсозлик ускуналарини созловчи (3 йил), прессчи (1 йил), бадиий ва моделли мебеллар дурадгорларини (3 йил) тайёрлайди.

БИЛИМ ЮРТИГА 8—10-СИНФ ҲАЖМИДА МАЪЛУМОТГА ЭГА БЎЛГАН 15 ВА УНДАН КАТТА ЁШДАГИ ЙИГИТ-ҚИЗЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

3 ЙИЛЛИК ЎҚИШНИ ТАМОМЛАГАНЛАРГА ЎРТА МАЪЛУМОТ ТЎҒРИСИДАГИ АТТЕСТАТ ВА ҲУНАРИ БЎЙИЧА АТТЕСТАТ БЕРИЛАДИ.

Ўқувчиларга кунига уч маҳал бепул овқат, кийим-бош ва ишлаб чиқариш практикаси давридаги меҳнат ҳақининг бир қисми берилади.

БИЛИМ ЮРТИНИ АЪЛО БАҲОЛАР БИЛАН БИТИРГАНЛАР ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ЎҚУВ ЮРТЛАРИГА ИМТИЁЗЛИ РАВИШДА ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИЛАР.

Билим юрти директори номига ёзилган аризага қуйидаги ҳужжатлар қўшиб топширилади: таржимаи ҳоли, туғилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома (ёки паспорт), маълумоти тўғрисидаги ҳужжат, турар жойидан справка, 3х4 см. ҳажмдаги 4 дона фотосурат, медицина справкаси.

МАШҒУЛОТЛАР — 1 СЕНТЯБРДАН БОШЛАНАДИ.

ҲУЖЖАТЛАР— СОАТ 9.00 ДАН 17.00 ГАЧА билим юртида ҳамда билим юртининг Тошкент мебель комбинати қошидаги филиалида (58, 75-автобусларнинг «Мебель комбинати» бекати) қабул қилинади.

Билим юрти адреси: Тошкент шаҳар, Чоштепа кўчаси, 318-уй, (18, 122, 131-автобусларнинг «Кирпичная» ёки «Комсомольская» бекатлари).

ТЕЛЕВИЗОР ЭКРАНИДА

17 АВГУСТ — ЧОРШАНБА

Марказий телевидениенинг «Восток» программаси

18.30 «Советлар ва ҳаёт». Кўрсатувни юридик фанлари доктори В. И. Васильев олиб боради. СССР Конституцияси лойиҳасининг муҳокамасида РСФСР Олий Совети ёшлар билан ишлаш комиссиясининг раиси, КПСС Волгоград шаҳар комитетининг биринчи секретари В. С. Карпов, РСФСР Олий Советининг депутати, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, В. И. Ленин номли Кострома зиғир комбинатининг тикувчиси В. Н. Плетнева, Донецк областидаги Красноторск посёлка Совети ижроия комитетининг раиси Е. А. Вегерчук иштирок этадилар. 19.00 Янгиликлар. 19.20 «Спортлото» тиражи. 19.30 «Улуғ Октябрнинг 60 йиллигига. Совет Озарбайжони». Кўрсатувда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Озарбайжон Компартияси Марказий комитетининг биринчи секретари ўртоқ А. Г. Алиев иштирок этади. 21.30 «Вақт» информацион программаси. 22.00 Футбол бўйича СССР чемпионати. «Динамо» (Тбилиси) — МАСК. Тбилисидан олиб кўрсатилади. 23.45 «Георг Отс ва совет қўшиқлари». Телевизион музикали фильм премьераси. 00.10 Янгиликлар.

Ўзбекистон телевидениесининг программаси

18.25 Кўрсатувлар программаси. 18.30 «Ёш куч». Болалар учун спорт кўрсатуви. 18.55 СССР Конституцияси лойиҳаси тўғрисида суҳбатлар. «СССР ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий тузумининг асослари». 19.10 «Ахборот» информацион программаси (рус.). 19.25 «Романтика» телевизион театри. У. Ҳошимов. «Нур борки, соя бор». 3-қисм. 20.30 «Ахборот» информацион программаси. 20.50 «Илҳом». Ижодкор ёшларнинг телевизион клуби. 21.30 Москва. «Вақт» информацион программаси. 22.00 «Ўзбекистоннинг колхоз қурилишларида». 22.20 «Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофотига номзодлар». Қашқадарё область Шаҳрисабз район В. И. Ленин номли колхозининг «Шодиёна» ашула ва рақс халқ ансамбли ижро этади. 23.20 Кўрсатувлар программаси.

Тошкент шаҳри ва Тошкент области учун программа ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

19.00 Кўрсатувлар программаси. 19.05 Болалар учун фильмлар. «Дангаса Неохоткин қандай қилиб ишчан бўлиб қолди», «Ўйинчоқлар». 19.25 «Ҳамма таниган номаълум киши». Кўп серияли телевизион бадиий фильм. 3-серия (рус.). 20.30 Тошкент янгиликлари. 20.50 Реклама. 21.00 «Анна Каренина». Балетдан саҳналар. 21.35 «Пойтахт области далаларида».

18 АВГУСТ — ПАЙШАНБА

Марказий телевидениенинг «Восток» программаси

10.00 Янгиликлар. 10.10 Эрталабки гимнастика машғулотлари. 10.30 «Волгоград». Телевизион ҳужжатли фильм. «Шаҳарлар ва одамлар» туркумидан. 11.05 Болалар учун. «Иван Макарович». Бадиий фильм. 12.25 «Бизнинг биография. 1963 йил». 15.20 Илмий-оммабоп фильмлар программаси. 16.10 Халқаро конкурслар лауреати. С. Слепокуров чалади (баян). 16.40 «Биз табиат билан танишамиз». 17.05 «Шахмат мактаби». 17.35 «Горнчилар, қаердасиз!».

18.20 «Поэзия». У. Цадас туғилган кунининг 100 йиллигига. 19.00 Янгиликлар. 19.15 «Федораннинг қайғуси». Мультфильм. 19.25 ССР Иттифоқи Давлат академик симфоник оркестрининг концерти. 20.10 «Конституция лойиҳаси ҳақида суҳбатлар». 4-кўрсатув. «Давлат ва шахс». Кўрсатувни сиёсий шарҳловчи Л. А. Вознесенский олиб боради. Кўрсатувда юридик фанлари доктори, профессор М. А. Крутоголов иштирок этади. 20.40 «Саргузашт фильмлар экрани». «Филателистнинг ўлими». Бадиий фильм. 22.00 «Вақт» информацион программаси. 22.30 Радмила Караклаич куйлайди. 23.00 «Универсиада-77». Тантанали очилиш. Болгариядан олиб кўрсатилади. 24.00 Янгиликлар.

Ўзбекистон телевидениесининг программаси

18.25 Кўрсатувлар программаси. 18.30 «Кўргазма заллари бўйлаб». 19.00 «Ота-оналар университети» (рус.). 19.30 Футбол бўйича СССР чемпионати. «Пахтакор» —«Таврия» (Симферополь). «Пахтакор» Марказий стадионидан олиб кўрсатилади. Танаффус пайтида — «Ахборот» информацион программаси. (рус.). 21.15 «Ахборот» информацион программаси 21.35 Чолғу куйларидан к о н ц е р т. 22.00 Москва. «В а қ т» информацион программаси. 22.30 «Пахта териш агрегатлари мавсумга шай бўлсин!» 22.45 «Отни ким эгарлайди?» Бадиий фильм. 23.55 Кўрсатувлар программаси.

Тошкент шаҳри ва Тошкент области учун программа ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ.

19.00 Кўрсатувлар программаси. 19.05 Болалар учун фильм. «Ҳамма нарса балалайкадан бошланди». 19.55 «Ҳамма таниган номаълум киши». Кўп серияли телевизион бадиий фильм. 4-серия (рус.). 20.35 Тошкент янгиликлари. 20.55 Классик куй шинавандаларига. 21.35 Ҳужжатли фильмлар программаси. «Сўнгги кун», «Смена».

Чилонзор район ошхоналар тресги коллективи 2-ошхона директори И. Д. Дўсматовга опаси

Муқаддам ИНОЯТОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ

НАВБАТДАГИ ТУРДА

Мамлакат футбол чемпионати бўйича биринчи лига командалари ўртасида навбатдаги тур учрашувлари ўтказилди. Олдин хабар қилганимиздек, «Пахтакор» бу турда ўз майдонида Ростов-Доннинг СКА командаси устидан 2:1 ҳисобида ғалабага эришди.

Турнир пешқадамларидан Минскнинг «Динамо» командаси бу сафар Свердловскда маҳаллий «Уралмаш» командаси билан беллашди. Қизиқарли ўтган бу учрашув 1:1 ҳисобида дуранг натижа билан тугади. Москвалик спартакчилар эса бу турда дам олишди.

Қолган учрашувлар натижаси қуйидагича: «Помир» (Душанбе) — «Таврия» (Симферополь) — 3:1, «Торпедо» (Кутаиси)—«Терек» (Грозний) — 1:1, «Колхозчи» (Ашхобод) —«Спартак» (Орджоникидзе) — 0:0, «Звезда» (Пермь) —«Шинник» (Ярославль) — 2:1, «Металлург» (Запорожье) —«Спартак» (Иваново—Франковск) — 1:0, «Кривбасс» (Кривой рог) —«Нистру» (Кишенев)—0:0.

Шундай қилиб, 22 ўйиндан 31 очко тўплаган пахтакорчилар турнир жадвалини бошқариб боришяпти. Шунча ўйиндан 30 очко тўплаган Минскнинг динамочилари эса иккинчи ўринни, Москванинг спартакчилари эса 29 очко билан учинчи ўринни эгаллаб туришибди.

ХАЛҚАРО УЧРАШУВ

Андижондаги «Спартак» стадионида Афғонистоннинг терма командаси билан маҳаллий «Меҳнат» командаси ўртасида чим хоккейи бўйича якунловчи учрашув бўлди. Майдон эгалари 1:0 ҳисоби билан ғолиб келдилар. Учрашувнинг учинчи минутида Равшан Мирзакаримов меҳмонлар дарвозасига тўп киритди.

«Меҳнат» кўнгилли спорт жамияти қошидаги болалар спорт мактаби сув полоси секциясида шаҳар мактабларининг жуда кўплаб ўқувчилари қатнашадилар.

СУРАТДА: тренер В. Харитонов навбатдаги машғулот ўтказиш пайтида.

Р. Альбенов фотоси.

БИЛАСИЗМИ?

● Дунёда биринчи марта 1787 йили узунлиги 21 метр келадиган пўлат кема ясалиб, сувга туширилган.

● Битта автомобиль тайёрлаш учун 14 килограммга яқин олтингугурт керак бўлади.

● Микроорганизмлар нақ космик тезликда ўсар экан. Агар янги туғилган бузоқ ўз организмида оқсилни микроорганизмлар сингари тезликда ҳосил қила олса, бузоқ вазни бир кеча-кундузда 500 килограммга етиши мумкин.

● Мисрдаги баландлиги 147 метрли Хеопс пирамидаси бундан 5 минг йил муқаддам 2300 та улкан тош бўлакларидан бунёд этилган.

● Милоднинг биринчи йилида Ер куррасида 200—275 миллион киши яшаган.

● Қамиш фақат пастликларда, тўқайзорларда эмас, тоғларда ҳам ўсади. Олимларнинг кузатишича, Помирнинг Қизилработ деган жойидан сал нарида, қайноқ булоқлар бўйида, денгиз сатҳидан 4000 метр баландликдан қамишлар ўсаётгани аниқланди.

Ёш конструкторлар

Хоразм область Хонқа районидаги пионерлар уйининг ёш конструкторлари Октябрнинг 60 йиллигига бағишлаб ўз ишларининг кўргазмасини ташкил этдилар. Бу ишлар орасида электрон метрон, ёниб турадиган жажжи кино реклама, радиостанция имитатори, автомат светафор ва бошқа кўпгина асбоблар бор. Район марказидан ва атрофдаги колхозлардан келган ёш радио ҳаваскорларидан саксон киши ана шу ишларнинг авторларидир. Хонқадаги ўрта мактабдан Илҳом Собиржонов ва Борис Ли, Макаренко номли мактабдан Рустам Собиров кўргазмага кўпгина ўз ишларини қўйишди.

Улуғ Ватан урушининг ветерани, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ўқитувчи Аброр Гимадутдинович Шокиржонов бу тўгаракни ташкил этиб, унга қарийб йигирма йилдан буён раҳбарлик қилиб келмоқда. Бу ажойиб мураббий болаларда ижодкорликка ишқ-ҳавас уйғота олди. Конструкторлик кўникмаларини ҳосил этишда кўмаклашди. А. Шокиржонов пенсияга чиққанидан кейин унинг ўғли Элмир радио тўгарагига раҳбарлик қила бошлади. Тўгаракнинг собиқ аъзоси бўлган Элмир авиация билим юртини тамомлаб, радиотехник бўлиб етишди. Шокиржоновнинг иккинчи ўғли — Анвар ҳам шу тўгаракда тарбия топган. Ҳозир у армияда радио инженер бўлиб хизмат қилмоқда.

Хонқа район пионерлар уйи болалари ясаган буюмлар техника ижодкорлиги Бутуниттифоқ ва республика виставкаларида тез-тез намойиш қилиб кўрсатиб турилади. Уларнинг кўпгина ишлари ВЛКСМ Марказий Комитети, РСФСР маориф министрлигининг совринлари, СССР халқ хўжалиги ютуқлари виставкасининг дипломлари билан тақдирланган. Булар орасида шундай буюмлар борки, улар практикада қўлланилмоқда. Масалан, район касалхонасида «электросон» аппарати ишлаб турибди. Хоразм областининг спортчилари «тулки ови» мусобақаларида моҳир ёшлар йиғган передатчиклардан бир неча йилдан буён фойдаланиб келмоқдалар.

(ЎзТАГ).

Редактор С. М. КАРОМАТОВ.

«ТОШКЕНТ ОҚШОМИ», («ВЕЧЕРНИЙ ТАШКЕНТ») — орган Ташкентского горкома КП Узбекистана и Ташгорсовета

БИЗНИНГ АДРЕС: 700.000; ГСП, ТОШКЕНТ, ЛЕНИН ПРОСПЕКТИ, 41-УЙ

Р—13375. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, Тошкент шаҳри. «Правда Востока» кўчаси, 26.

ИНДЕКС 64579. Нашр — 3122.

ТЕЛЕФОНЛАР: коммутатор — 33-02-49 дан 33-02-58 гача. Эълонлар бўлими — 33-81-42.